

**Засновник:** Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

**Головний редактор** М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

**Редакційна колегія:** Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

**Адреса редакції:** НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.

Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviap.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

---

# Україна: події, факти, коментарі

## Інформаційно-аналітичний журнал

**№ 19 2025**

### ЗМІСТ

#### Коротко про головне

**Звернення Президента України В. Зеленського .....3**

#### Аналітика

Політичні акценти

Тарасенко Н.

**Засідання Європейської ради 23 жовтня: український контекст.....4**

Потіха А.

**Візит Президента України В. Зеленського  
до Сполучених Штатів Америки.....13**

Закіров М.

**Результати засідання «коаліції охочих» у Лондоні  
та візиту Президента України В. Зеленського до Швеції.....21**

Аулін О.

**Саміт миру в Шарм-ель-Шейху: оцінки експертів і політиків.....28**

## **Наука – суспільству**

|                                                                |           |
|----------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Основні напрями діяльності НАН України.....</b>             | <b>33</b> |
| <b>Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....</b>  | <b>37</b> |
| <b>Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти.....</b> | <b>43</b> |
| <b>Наукові видання НАН України.....</b>                        | <b>52</b> |

## **Коротко про головне**

### **Звернення Президента України В. Зеленського**

***«Всі завдання щодо дипстрайків до кінця року мають бути повністю реалізовані, і це включає також розширення географії нашої далекобійності», – наголосив Президент.***

**«Бажаю здоров'я, шановні українці, українки!**

Сьогодні провів Ставку – багато було про наші далекобійні санкції проти Росії, про результати наших відповідей на російські удари. Зокрема, ми говорили з виробниками зброї – зброї для дипстрайків. Це правильний формат Ставки – коли разом і виробники, і всі, хто відповідає за ефективне застосування наших дронів та ракет, і за фінансування, і дипломати. Найбільш ефективним виробникам ми даємо трирічні контракти. Ми збільшуємо такий підхід – довгих контрактів, – щоб і для виробників було більше впевненості, і для нашої армії. Кожної Ставки я перевірятиму темп щодо контрактів: це має бути реалізовано. За будь-якого сценарію Україна завжди має бути – і буде! – достатньо далекобійною. Зараз, у час війни, та не менше після війни – як частина гарантій безпеки для майбутнього, для наших дітей. Далекобійність – це компонент незалежності й буде найбільшим компонентом для гарантування миру. Санкції світу й наша влучність працюють фактично в координації, щоб у цієї війни було завершення, справедливе для України. Всі завдання щодо дипстрайків до кінця року мають бути повністю реалізовані. Це включає також розширення географії нашої далекобійності. Я дякую за влучність кожному підрозділу, кожній складовій Сил оборони та безпеки України. Дякую виробникам – тим, хто справді повністю виконує поставлені завдання. Фінансування забезпечуємо.

Фактично в щоденному режимі працюємо й щодо ППО – по кожному партнеру, які можуть допомогти із системами ППО і також – із постачанням ракет.

Сьогодні на доповіді був міністр закордонних справ України. Саме оборонна співпраця з партнерами перший пріоритет зовнішньої політики. І важливо, щоб кожен тиждень був із результатом. Минулий тиждень був саме такий, вагомий. Цей тиждень теж має піти в плюс для нашого захисту.

Вже говорив сьогодні з представником Хорватії – віцепрем'єр-міністром, міністром оборони – про наступний оборонний пакет та європейські програми підтримки оборонного виробництва. Говорив також сьогодні з міністром закордонних справ Естонії – балтійські держави й надалі будуть одними з найбільш активних у підтримці.

На доповіді була сьогодні міністр енергетики України. Я хочу подякувати всім нашим людям, які працюють для відновлення в областях. Багато складних ситуацій, зокрема на Чернігівщині, у прикордонних районах інших областей, поблизу фронту. Але важливо, що всюди триває відновлення,

і наші люди – ремонтні бригади, ДСНС України, енергетичні компанії – працюють героїчно. Дякую всім вам за це.

Говорив із військовими – особлива увага Покровську, також сусіднім районам. Саме там зараз найбільше ударних сил окупанта й значна штурмова активність. Бої тривають і в місті: це в них головна ціль – саме Покровськ. І кожен результат наших сил на цьому напрямку – це результат для всієї України, для всього захисту нашої держави. Я дякую всім, хто це розуміє. Я дякую всім, хто б'ється заради України!

Слава Україні!» *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2025. – 27.10).*

## **Аналітика**

### **Політичні акценти**

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

### **Засідання Європейської ради 23 жовтня: український контекст**

У Брюсселі 23 жовтня відбулося засідання вищого органу Європейського Союзу – Європейської ради. На запрошення голови Євросоюзу А. Кошти в зібранні взяв участь Президент України В. Зеленський, який був особисто присутній на першій частині саміту. В. Зеленський виступив перед лідерами країн ЄС та обговорив з ними ситуацію в країні, потреби українців в умовах посилення російських атак і дипломатичні зусилля щодо досягнення миру в Україні. Далі обговорення пов'язаних з Україною тем триватиме без участі В. Зеленського. На порядку денному в глав держав та урядів країн Євросоюзу було схвалення 19-го пакета санкцій щодо Росії, дебати щодо виділення Україні репараційного кредиту коштом заморожених у ЄС російських активів, дипломатична підтримка Києва на майбутніх переговорах про припинення вогню, гарантії безпеки.

Перед засіданням В. Зеленський зустрівся з президентом Європейської ради А. Коштою. Метою зустрічі була координація позицій України та Європейського Союзу. Президент України подякував за запрошення на засідання, а також за рішення щодо 19-го пакета санкцій проти Росії, прийняте Євросоюзом за кілька годин до зустрічі європейських лідерів. Він спрямований головним чином на тіньовий флот – обмеження накладено на 117 суден з його складу; російський скраплений газ, який ЄС повністю припинить купувати з 1 січня 2027 р.

В. Зеленський заявив, що ухвалення цього пакета санкцій – це демонстрація Європою єдності в час, коли Росія посилює терор й удари по цивільних. Український лідер наголосив, що в межах цих санкцій уперше

потрапили під обмеження криптоплатформи й криптовалютні схеми, які Росія використовує для обходу обмежень.

«Рішення про 19-й пакет санкцій є для нас надзвичайно важливим. Дуже дякуємо. Сьогодні це рішення йде в ногу з тим, яке напередодні ухвалив Президент США Д. Трамп. Цей пакет спрямований проти російської енергетики. Дай Боже, він спрацює. Росія демонструє, що не хоче закінчувати війну. Вона атакує нас знову і знову: б'є по дитячих садках, школах, по цивільних людях. Москва посилює тиск», – наголосив глава Української держави (URL: <https://uatv.ua/uk/yeurosouyuz-posylyuye-pidtrymku-ukrayiny-klyuchovi-pidsumky-samitu-yes-u-bryusseli-video>).

Під час виступу на засіданні Європейської ради В. Зеленський укотре наголосив на важливості отримання Україною далекобійного озброєння. Український лідер висловив переконання, що лише завдяки тиску на агресора вдасться зупинити війну та примусити російського диктатора Путіна відчувати наслідки власного терору.

Глава держави підкреслив, що дії України мають розглядатися не лише як захист, хоча саме це, за його словами, залишається головним. Президент додав, що державна політика повинна бути спрямована також на недопущення поширення чи повторення руйнівних тактик Росії у Європі та за її межами, і саме на цьому він зацентрував під час участі у засіданні Єворади (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/rezhim-putina-mae-vidchuvati-naslidki-vijni-zelenskij-vistupiv-na-zasidanni-evropejskoi-radi-video.htm>).

«Коли ми говоримо про далекобійну зброю для України, ми маємо на увазі, що режим Путіна має відчувати реальні наслідки цієї війни. Я закликаю вас підтримати все, що допоможе Україні отримати такі можливості, адже це справді суттєво впливає на Росію», – заявив В. Зеленський. За його словами, переговори щодо надання ракет «Томагавк» тривають і держава тримає зв'язок з партнерами, які можуть надати відповідну допомогу. Президент зазначив, що далекобійна зброя, зокрема «Томагавки», є не лише в США, а і в багатьох європейських країнах, з якими вже ведуться переговори (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/poryatunok-zhittiv-mae-buti-prioritetom-zelenskij-zaklikav-kraini-evropu-postupitisya-cherogyu-na-sistemi-patriot.htm>).

Одним із центральних питань зустрічі європейських лідерів у Брюсселі була доля «репараційного кредиту» для України за рахунок заморожених російських активів, який би забезпечив стабільність українського держбюджету на два наступні роки. На початку жовтня Єврокомісія представила технічну пропозицію, яка передбачає передання Києву близько 140 млрд євро доходів від заморожених російських коштів, не вдаючись до їх конфіскації. Такий варіант було запропоновано главою ЄК У. фон дер Ляєн. Кредит, який імовірно може отримати Україна, підлягатиме погашенню лише при виплаті Росією репарацій.

Однак у підсумковому документі лідери вирішили не згадувати такий механізм, але зобов'язалися покрити потреби бюджету України. «Європейські лідери зобов'язалися забезпечити покриття фінансових потреб України протягом наступних двох років. Ми звернулися до Єврокомісії з проханням якомога швидше запропонувати варіанти, щоб Україна мала необхідні ресурси для продовження самооборони і боротьби за справедливий і міцний мир у 2026 і 2027 р., якщо це буде необхідно. Росії слід це взяти до уваги. Україна матиме необхідні фінансові ресурси для захисту від російської агресії в найближчому майбутньому», – зазначив президент Європейської ради А. Кошта.

Судячи з підсумкового документа, європейські лідери доручили Єврокомісії розглянути всі можливі варіанти підтримки України, а не тільки опцію, що дає змогу використовувати заморожені російські активи. Тепер необхідно опрацювати технічні, юридичні та фінансові аспекти можливого рішення. Уже більш опрацьоване питання фінансової підтримки України піднімуть знову на саміті Євросоюзу в грудні.

«Ми провели змістовне обговорення “репараційного кредиту”, який повинен фінансуватися за рахунок іммобілізованих російських активів. Це дало нам змогу виявити питання, що потребують уточнення. Потім ми повернемося до розроблення різних варіантів. Дозвольте мені ще раз наголосити: ми завжди будемо поважати європейське та міжнародне право, рухаючись вперед у рамках щойно описаної роботи», – зазначила президент Єврокомісії У. фон дер Ляєн.

Найбільше пересторог щодо надання Україні «репараційного кредиту» висловила Бельгія, на території якої перебуває більша частина заморожених активів Центробанку РФ. Це близько 180 млрд євро, які зберігаються в депозитарії “Euroclear Bank”. На сьогодні євровичинники пропонують використовувати всю суму для надання кредиту, тож влада Бельгії побоюється юридичної невизначеності. На їхню думку, таке рішення було б безпрецедентним і може призвести до непередбачуваних правових наслідків. Уряд Бельгії хоче розділити відповідальність з іншими країнами Євросоюзу.

Позиція Бельгії щодо «репараційного кредиту» Україні не стала несподіваною. Брюссель ще на початку жовтня заявив, що не дасть своєї згоди без юридичних гарантій і повного розподілу ризиків між усіма країнами ЄС. Напередодні засідання Євроради Прем'єр-міністр Бельгії Б. де Вевер заявив, що йому потрібна повна правова ясність і солідарна відповідальність з боку інших членів ЄС, перш ніж діяти.

«Коли йдеться про російську рулетку – гаразд, я готовий до цієї дискусії, але починати треба із самого початку. Спочатку має бути юридична основа для такого рішення. Я її ще не бачив. На що воно спирається – на який договір? На яку правову норму? Навіть під час Другої світової війни такого не робили. Тож це не дрібниця», – зауважив Б. де Вевер.

Очільник бельгійського уряду зауважив, що є три умови, за яких він готовий до прогресу. Б. де Вевер доручив фаховим юристам викласти їх у

письмовій формі – «цей документ або буде прийнятий, або я зроблю все, що можу – політично й юридично, на європейському і національному рівнях – щоб заблокувати це рішення».

«Ризики мають бути спільними, тобто їх не може нести лише Бельгія. Ми можемо очікувати величезних позовів щодо цих грошей і завданих збитків... По-друге, мають бути гарантії повернення коштів, якщо щось піде не так. Ідеться про десятки мільярдів готівки, може, навіть сотні. Бельгія сама цього не потягне, тож усі держави-члени повинні гарантувати, що зможуть виплатити ці суми у разі потреби... І, по-третє, ми ніколи не будемо діяти самі. Є ще значні російські активи в інших країнах», – зазначив Б. де Вевер.

Бельгійський Прем'єр очікує, що російські активи, заморожені в інших країнах, будуть також використані для підтримки України, «інакше Бельгія стане єдиною мішенню для російських контрсанкцій». «Можуть конфіскувати бельгійські компанії в Росії, арештувати кошти західних банків, а також домагатися виконання своїх рішень у країнах, дружніх до Росії. Подивіться, що сталося з Google – Росія повністю конфіскувала його активи, і така практика починає поширюватися й на інші країни. Отже, ризики величезні», – пояснив Б. де Вевер (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-belhia-reparatsiyna-pozyka/33567993.html>).

Б. де Вевер закликав розділити ризики, «або взагалі не починаємо». «Початкова ідея полягала в тому, що під час мирної угоди саме Росія віддасть ці кошти на відбудову України. Але якщо ми самі порушимо міжнародне право, то цим можемо лише допомогти Путіну – адже він зможе зробити аналогічну конфіскацію і просто повернути собі ці гроші. І тоді ми залишимося лише з проблемами», – резюмував Б. де Вевер.

Тож поки ж Бельгія зберігає колишній підхід до використання росактивів. Водночас Прем'єр-міністр країни акцентував на тому, що «зрештою, Україна потребує відновлення. Для усунення руйнувань, імовірно, будуть потрібні сотні мільярдів євро. І тоді російські гроші можуть бути використані, оскільки це також буде юридично можливо в рамках мирного договору».

В. Зеленський, виступаючи на засіданні Європейської Ради, закликав підтримати ідею «репараційного кредиту». Він вважає її абсолютно законною. Український лідер заявив, що на отримані гроші можна було б закуповувати зброю, у тому числі і у виробників з Європейського Союзу.

«Пропонований механізм є повністю законним і справедливим. Це модель, заснована на ідеї майбутніх репарацій – покладення відповідальності на агресора за заподіяну шкоду. І важливо розуміти, що ви маєте у своєму розпорядженні величезні кошти, які можуть підтримати, дійсно підтримати стабільність України, а також сприяти вашому власному розвитку. І ми плануємо використовувати значну частину цих коштів на закупівлю європейської зброї. Це важливо для мене. І ці гроші можуть допомогти і вам, і нам», – наголосив Президент України.

Варто зазначити, що, крім «репараційного кредиту», Україна вже користується кредитом за ініціативою ERA Loans. Це 50 млрд дол. (45 млрд євро), що виділяються за рахунок майбутніх доходів від заморожених активів. «Рішення про ERA було ухвалено минулого року. У відповідь на наші вимоги передати російські активи Україні, лідери G7 і ЄС домовилися створити механізм, за яким Україні було надано кредит у 50 мільярдів доларів, а його погашення здійснюється за рахунок майбутніх доходів від заморожених активів», – зазначила в коментарі РБК-Україна заступник голови ОП І. Мудра.

Кошти цього кредиту вже спрямовуються на відновлення та оборону України. Тільки у 2025 р. 6 млрд євро за лінією ERA loans планують спрямувати на сектор нацбезпеки та оборони. Нині Україна працює над тим, щоб підвищити прибутковість заморожених активів.

«Наразі ці ресурси лежать у низькоприбуткових короткострокових депозитах (близько 1 % річних), але є всі можливості інвестувати їх довгостроково за вищими ставками (до 7 %). Як визнають європейські джерела, переведення коштів з Euroclear у спеціальні довгострокові облігації дасть змогу “інвестувати за кращими ставками”. Наша мета – підняти ефективну прибутковість заморожених активів з нинішніх трьох мільярдів доларів до близько 20 мільярдів доларів річних, щоб кожен долар працював на Україну», – заявила І. Мудра.

Що ж стосується «репараційного кредиту», то його планують використовувати вже для бюджету наступного року. Доступним кредит може стати з квітня 2026 р., але це в разі, якщо серйозних затримок з його узгодженням не буде. На які конкретно цілі підуть гроші, поки не вирішено. На військові потреби Київ хоче спрямувати 100 млрд дол. Але без політичного рішення говорити про статті використання коштів зарано, зазначають в українській владі. Поки європейці не домовляться всередині Євросоюзу, про це рано говорити. На які потреби спрямовувати кошти, буде вирішуватися на окремих переговорах, прогнозують в уряді.

Поки що надання кредиту Україні підтримують більшість членів ЄС, але низка країн, зокрема Бельгія, Франція та Люксембург, висловили занепокоєння через можливі юридичні ризики. Категорично проти надання такого кредиту Україні виступив Прем'єр-міністр Словаччини Р. Фіцо. Він заявив, що його уряд ніколи не підтримає жодних кредитів або гарантій для України, якщо вони стосуватимуться військових витрат ([URL: https://ipress.ua/news/fitso\\_slovachchyna\\_nikoly\\_ne\\_pidpyshe\\_kredyt\\_dlya\\_ukrainy\\_na\\_viyskovy\\_vytraty\\_377941.html](https://ipress.ua/news/fitso_slovachchyna_nikoly_ne_pidpyshe_kredyt_dlya_ukrainy_na_viyskovy_vytraty_377941.html)).

За словами Р. Фіцо, на засіданні Європейської ради у Брюсселі 23 жовтня він домігся того, щоб у спільній заяві про підтримку України не було згадано можливість конфіскації заморожених російських активів для фінансування так званої «репараційної позики». «Яке б рішення не було прийнято, я хочу, щоб ми у Словаччині мали в цьому повну ясність. Уряд, який я очолюю, ніколи не підпише жодної гарантії кредиту для України на військові витрати. Так само

ми не виділимо з власного державного бюджету на таку мету жодного centa», – заявив Р. Фіцо.

Прем'єр також розкритикував ідею «репараційного кредиту», вважаючи, що публічне обговорення цього питання почалося передчасно. За його словами, план може «зіткнутися з реальністю і закінчитися фіаско» вже на грудневому саміті ЄС.

Утім, як в Україні, так і в ЄС не вбачають катастрофи в тому, що процес підготовки рішення про «репараційний кредит» затягується. «Звичайно, ця затримка не радує, але це не трагедія», – сказав у коментарі РБК-Україна представник фінансового блоку в українській владі. «Цей кредит – питання виживання. Але будемо вірити в краще», – зазначив його колега (URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/chomu-es-poki-shcho-vidilyae-ukrayini-reparatsiyniy-1761379662.html>).

У Євросоюзі поки також не бачать приводів для серйозного занепокоєння. На думку одного із західних дипломатів, позитивні зрушення за кредитом можуть початися і до грудня, коли його мають повторно обговорювати на Європейській раді. Ще один фактор – зміна процедури, згідно з якою рішення про заморожування коштів, серед інших санкцій, має в ручному режимі продовжуватися кожні півроку. У разі, якщо санкції з якихось причин продовжено не буде, Росія зможе виставити Бельгії фінансові претензії. Тобто, вимагати назад заморожені кошти. Безстрокове ж заморожування активів знизить такі побоювання і дасть членам ЄС імпульс для підтримки кредитування під заставу активів РФ.

Якщо рішення про «репараційний кредит» буде ухвалено, то Україна фактично отримає гарантії, що її фіскальні потреби будуть повністю задоволені навіть у разі затягування війни. Так вважають експерти аналітичної групи ICU. Крім того, НБУ зможе повністю контролювати валютний ринок та обмінний курс ще кілька років.

«Зворотний бік кредиту полягає в тому, що російські активи планувалося використовувати для фінансування відновлення України після війни. Однак відсутність альтернативних джерел фондування сьогодні не залишає іншого вибору для України та ЄС, окрім як почати використання російських коштів», – ідеться в коментарі ICU (URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/chomu-es-poki-shcho-vidilyae-ukrayini-reparatsiyniy-1761379662.html>).

Також Нацбанк може активніше знижувати облікову ставку, що позитивно позначиться на економічному розвитку. «За нашими очікуваннями, облікова ставка наприкінці поточного року становитиме 14.5 % (нині 15,5 %). Наступного року зниження ставки може бути істотнішим, якщо репараційний кредит для України буде затверджено», – ідеться в коментарі ICU.

Таким чином, переоцінити важливість «репараційного кредиту», який повністю може бути використаний для потреб бюджету, практично неможливо. На початку жовтня голова Бюджетного комітету ради Р. Підласа

назвала його планом «А» для виживання України. На жаль, альтернативного плану «Б» для України поки що немає.

Європейська комісія зосередиться на можливостях використання заморожених російських активів для надання Україні фінансової підтримки у 2026–2027 рр., не відкидаючи при цьому й інших джерел коштів, заявила прессекретар Єврокомісії П. Піньо. «Варто нагадати, перш за все, що у висновках Європейської ради є чітке зобов'язання щодо вирішення фінансових потреб України на 2026 і 2027 р. Європейська рада залишається відданою задоволенню цих фінансових потреб України. І саме в цьому контексті Європейська рада запросила комісію запропонувати варіанти. У цьому відношенні президентка фон дер Ляєн також дуже чітко висловилася в запитанні, яке їй було адресовано на пресконференції Європейської ради, де вона сказала, що, звісно, завжди є інші варіанти, крім використання знерухомлених активів, але основна увага все ще зосереджена на цих активах», – відповіла П. Піньо. Вона наголосила, що в той час, як Єврокомісія може розглянути «інші варіанти, основна увага має залишатися на використанні заблокованих активів» (URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/zamorozheni-rosiyski-aktivyi-yes-rozglyadaye-osnovnyi-variant-dlya-finansuvannya-ukrajini-50555860.html>).

Відповідаючи на запитання про можливу суму фінансування, представник Єврокомісії з питань бюджету Б. Узварі повідомив, що Єврокомісія бере за основу оцінку МВФ. «Цифра, яку ми маємо на увазі на 2026 і 2027 р., становить близько 60 млрд дол. Тому це сума, яку ми розглядаємо на наступні два роки», – зазначив він.

П. Піньо не погодилася з оцінкою деяких журналістів щодо того, що саміт ЄС, який відбувся 23 жовтня, був провальним саме в цьому питанні. «Я думаю, що з цього приводу можна сказати, що це незвідані води, чи не так? Це сфера, де ми раніше не діяли. Тому, очевидно, це складне питання, і, очевидно, законно ставити запитання і також законно, що ми в комісії запропонували відповіді на ці запитання. І саме в цьому ми також бачимо внесок Європейської ради в тому сенсі, щоб мати змогу почути, на які питання ще потрібно відповісти і які викликають занепокоєння. І на цій основі наші колеги зараз якраз працюють над певними варіантами, прагнучи відповісти, розглянути будь-які занепокоєння, які все ще існують», – пояснила речниця Єврокомісії.

За її словами, варіанти для подальшого обговорення «будуть незабаром на столі, щоб Європейська рада могла ухвалити рішення на цій основі». П. Піньо уточнила, що один із варіантів, який «міг би врятувати репараційний кредит, про який ішлося, принаймні в Норвегії, і який згодом прокоментували Прем'єр-міністр Данії М. Фредеріксен і міністр Швеції у справах Європи Д. Розенкранц, полягає в тому, що Норвегія могла б бути гарантом кредиту й використати заморожені активи».

Прессекретар також роз'яснила, що наступним кроком будуть запропоновані Єврокомісією варіанти, після чого відбудеться їхнє

обговорення і, як сподіваються в ЄС, на наступному засіданні Європейської ради ухвалить остаточне рішення.

Президент України В. Зеленський позитивно оцінив рішення Європейської ради щодо використання заморожених російських активів на підтримку України та розраховує на його фіналізацію до кінця року. «Думаю, що в питанні заморожених активів є три етапи. Перший – це політичне рішення, далі – практичне рішення і тільки після цього – впровадження. І я вважаю, що вчора ми здобули політичне рішення. Саме тому це позитивний сигнал», – додав він (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/10/24/7223331>).

Крім того, В. Зеленський повідомив, що Україна синхронізує новий, 19-й пакет санкцій Євросоюзу, офіційно схвалений напередодні в українській юрисдикції. «Також важливо, щоб його елементи були підтримані санкціями інших європейських країн, які поза межами ЄС, зокрема Великобританією, Норвегією та Швейцарією», – написав він, додавши, що вже починається робота із Євросоюзом над наступним санкційним пакетом (URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskij-es-zapevniv-so-findopomoga-bude-zberezena-i-u-2027-roci/a-74480583>).

«Усі вже просто втомилися від того, що Росія постійно дурить світ і вважає, що їм там, у Москві, нічого за це не буде. Україна давно говорить, що сильні економічні та далекобійні санкції – це ключ до закінчення цієї війни. Координації буде більше», – додав він.

Також на полях саміту Європейської ради В. Зеленський закликав лідерів Європи посилити протиповітряну оборону України та взяти участь в ініціативі PURL щодо закупівлі американського озброєння. Президент висловив прохання, щоб країни, які раніше за Україну розміщували замовлення на виробництво систем ППО та пов'язаного з ними обладнання, відправили їх туди, де тривають бойові дії, а пізніше отримали натомість українське обладнання.

Європейські лідери, зі свого боку, заявили, що вважають допомогу Україні своїм пріоритетом, що також є одним з позитивних підсумків засідання 23 жовтня. «Ми продовжуємо використовувати всі наявні в нашому розпорядженні засоби, щоб поставити Україну в сильну позицію, якщо і коли почнуться переговори з Путіним. Ми сподіваємося, що цей момент настане скоро. Але, незалежно від обставин, наше послання чітке. Європа не підведе Україну», – запевнив голова Європейської ради А. Кошта (URL: <https://www.slovoidilo.ua/amp/2025/10/24/novyna/polityka/yes-harantuye-ukrayini-finansovu-pidtrymku-2027-roku-zelenskyj>).

В. Зеленський і європейські лідери наголосили також, що підтримують ідею негайного припинення вогню і мирну ініціативу президента США Д. Трампа. Але поки Росія не приймає її, Київ і Брюссель будуть спільно тиснути на Кремль, координуючи свої дії з Вашингтоном.

Важливим підсумком засідання Європейської ради 23 жовтня стала домовленість лідерів країн Європейського Союзу значно посилити оборону до 2030 р. та визнання ними війни РФ проти України екзистенційним викликом для європейської безпеки. «Європейська рада підбила підсумки роботи, спрямованої на рішуче підвищення обороноздатності Європи до 2030 року і підтвердила свою рішучість швидко та в повному обсязі реалізувати цю мету, для того щоб Європа була краще підготовлена до самостійних, скоординованих і всебічних дій у відповідь на поточні й майбутні виклики та загрози», – ідеться в підсумковій резолюції засідання ([URL: https://www.rbc.ua/rus/news/es-pogodiv-dedlayn-posilennya-oboroni-tli-1761245401.html](https://www.rbc.ua/rus/news/es-pogodiv-dedlayn-posilennya-oboroni-tli-1761245401.html)).

До 2030 р. ЄС має намір розвинути повний спектр сучасних військових можливостей – від протиповітряної оборони до космічних технологій. До кінця 2025 р. країни-члени мають сформувати коаліції за пріоритетними напрямками, а в першій половині 2026 р. – запустити конкретні спільні проєкти.

Окрему увагу приділено зміцненню оборони східних кордонів Європейського Союзу та захисту критичної інфраструктури – енергетичної, цифрової та підводної. Також ЄС планує розвивати системи протидронової оборони і прискорити створення спільних космічних активів, які можуть використовуватися в цілях безпеки і оборони.

Важливим елементом стратегії стане підтримка оборонної промисловості. Європейська рада закликала країни-члени вкладати більше коштів у спільні розробки, виробництво і закупівлі озброєнь, а також забезпечувати доступ малих і середніх компаній до оборонних ланцюжків поставок.

Крім того, ЄС наголосив на важливості активної співпраці з Україною, зокрема спільних оборонних програм, особливо в галузі військових інновацій та передових технологій. У Брюсселі вважають, що сильна і незалежна оборонна база Європи стане доповненням до НАТО і підвищить стійкість усього континенту перед лицем майбутніх загроз.

Отже, лідери держав ЄС після дискусій на засіданні Європейської ради 23 жовтня внесли зміни до проєкту висновків у частині щодо заморожених активів Росії, вилучивши пряму згадку про план Євросоюзу з використання росактивів для фінансової та військової підтримки України у 2026–2027 рр. Російські активи у висновках саміту згадуються лише в контексті необхідності відшкодування Україні збитків, нанесених агресивною війною Росії. Разом з тим в офіційному висновку саміту Євроради наголошується, що ЄС продовжуватиме надавати регулярну та прогнозовану фінансову підтримку Україні. Зокрема, європейські лідери зобов'язалися задовольнити нагальні фінансові потреби України на 2026–2027 рр. Щоправда, Прем'єр-міністр Угорщини В. Орбан не підписав висновки Євроради про Україну від 23 жовтня, і документ було ухвалено 26-ма державами ЄС замість 27, окремо від основного тексту. Попри те що питання щодо можливості надання Україні т. зв. «репараційного кредиту» за рахунок заморожених активів РФ не було

вирішене, Україна отримала політичну підтримку ЄС у цьому питанні. До його вирішення ЄС має намір повернутися на наступному засіданні в грудні.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

### **Візит Президента України В. Зеленського до Сполучених Штатів Америки**

Президент України 17 жовтня 2025 р. здійснив свій черговий візит до США, де зустрівся з представниками політичних і ділових кіл. Найважливішою зустріччю мала бути зустріч з Д. Трампом – обговорення посилення допомоги Україні та тиску на Росію.

Проте напередодні зустрічі з В. Зеленським Д. Трамп провів телефонну розмову з Путіним, після чого питання поставок далекобійних ракет для України та санкції проти Росії було відкладено на невизначений час. Д. Трамп і Путін навіть домовилися за кілька тижнів зустрітися в Будапешті, щоб обговорити питання припинення війни. Проте, як інформують ЗМІ, поведінка Росії, небажання припинити бойові дії викликала невдоволення в американській сторони – зустріч відклали.

Під час зустрічі В. Зеленського та Д. Трампа обговорювалися різні питання, але головним було припинення війни. Ключовим питанням переговорів стали засоби тиску на Росію для досягнення миру. Проте очікуваної домовленості про надання Україні американських далекобійних ракет «Томагавк» на зустрічі у Вашингтоні не було досягнуто. Як наголосив Д. Трамп, спершу він знову хотів би поспілкуватися з Путіним. До того ж Д. Трамп запропонував «заморозити» війну по нинішній лінії фронту.

Під час заяв для преси український лідер повторив, що Україні потрібні ракети «Томагавк», і запропонував США збройову угоду. Д. Трамп зі свого боку заявив, що хотів би закінчити війну без передачі Україні цих ракет. Він також зазначив, що він не хоче віддавати ракети, які потрібні для захисту безпосередньо його країни (URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/andriy-yermak-nazvav-golovniy-prioritet-donalda-trampa-shchodo-viyni-rf-proti-ukrajini-50554833.html>. 2025. 23.10).

Після зустрічі з Д. Трампом В. Зеленський наголосив, що росіяни бояться рішення щодо ракет «Томагавк». Саме через ці далекобійні ракети, упевнений В. Зеленський, Путін і говорив телефоном з американським Президентом, коли українська делегація саме мала летіти у Вашингтон. Як наслідок, Д. Трамп, який до цього не виключав постачання Україні цих ракет, заявив, що «не може поставити під загрозу Сполучені Штати Америки» і «віддати всю свою зброю Україні». «Президент Трамп публічно сказав, що Америці вони потрібні. На мій погляд, він не хоче ескалації з руськими до того часу, поки не зустрінеться з ними», – зазначив український Президент.

При цьому В. Зеленський зазначив, що, хоча цього разу зі Сполучених Штатів Америки повернувся без анонсованих Д. Трампом далекобійних ракет, має «план Б». «У європейських країнах також є “Томагавки”. Але питання ж не просто в “Томагавках” як таких. Питання у використанні зброї. Зрозуміло, що по військових цілях і в координації, але ви самі обираєте цей шлях. Ми розмовляли з європейськими лідерами одразу після зустрічі з Президентом Трампом. Вони самі хочуть звертатися з проханням до нього. Ми в постійній координації й далі вони теж будуть звертатися в різних форматах до США», – заявив В. Зеленський (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c751zrw5792o>. 2025. 20.10). За його словами, Україна може запропонувала Сполученим Штатам Америки свої дрони.

Президент повідомив, що не лише про далекобійні ракети йшлося. Адже Україна домовилася зі США про передачу ЗСУ ряду систем “Patriot” – відповідний контракт підпишуть уже невдовзі. Ідеться про 25 систем, адже саме таким був запит Повітряних сил. Однак Україна їх отримає не одразу. «Ці 25 систем ми будемо отримувати щороку: різну кількість у різні роки. Є черги у виробництві. Є країни, які уже уклали відповідні контракти. Білий дім може змінити чергу, якщо на те буде політична воля. Ми розуміємо, які європейські країни можуть нам надати цей пріоритет черги», – зазначив В. Зеленський.

Головним джерелом фінансування на закупівлю Patriot, за словами В. Зеленського, мають стати кошти від використання заморожених російських активів.

Тим часом Д. Трамп після залишення Білого дому опублікував допис, у якому прокоментував зустріч із В. Зеленським. «Зустріч із Президентом України В. Зеленським була дуже цікавою та сердечною. Але я сказав йому – як раніше наполегливо радив і президенту Путіну, що настав час припинити вбивства і укласти угоду!» – написав він (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4gpv1g0y2ko>. 2025. 17.10). За його словами, достатньо крові пролито на кордонах, прокреслених війною та відвагою. «Нехай зупиняться там, де стоять. Нехай обидва оголосять про перемогу – а історія розсудить! Тисячі людей вбивають щотижня – досить! Повертайтеся додому до своїх родин з миром», – написав Д. Трамп.

Західні політики неоднозначно оцінюють візит В. Зеленського до США, зокрема, за словами німецького федерального канцлера Ф. Мерца, останній візит Президента України до Президента США не був настільки успішним для української сторони, як попередньо очікувалося. Про це очільник німецького уряду заявив 18 жовтня 2025 р., передає Bild. «Візит не був таким, на який сподівався Зеленський. Думаю, я можу сказати це тут», – зазначив Ф. Мерц (URL: <https://espresso.tv/svit-merts-vizit-do-vashingtonu-ne-buv-takim-na-yakiy-spodivavsya-zelenskiy-y-tomu-ukraina-potrebuvatime-shche-bilshoi-dopomogi-vid-evropi>. 2025. 18.10). На його думку, Україна потребуватиме ще більшої європейської допомоги, тому що війну з РФ можна припинити лише за умови, що Україна буде військово сильною.

При цьому капітуляція України не є варіантом, наголосив Ф. Мерц, оскільки тоді Росія нападе на наступну європейську країну. «На жаль, це правда: Росія не змирилася з тим фактом, що світ такий, яким він є сьогодні», – наголосив Ф. Мерц, маючи на увазі розпад Радянського Союзу.

Натомість керівник Офісу Президента України А. Єрмак заперечив, що зустріч Президента В. Зеленського та Президента США Д. Трампа 17 жовтня була невдалою. «Я не згоден з оцінкою, що вона пройшла погано. Так, ми не отримали всіх рішень, на які розраховували тут і зараз: дзвінок російського диктатора Путіна, безсумнівно, зіграв свою роль. Але це був не спринт за миттєвими перемогами, а радше закладання фундаменту для подальшої роботи», – підкреслив А. Єрмак (URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/andriy-yermak-nazvav-golovniy-prioritet-donalda-trampa-shchodo-viyni-rf-proti-ukrajini-50554833.html>. 2025. 23.10).

За його словами, на зустрічі В. Зеленський і Д. Трамп зафіксували спільну стратегічну позицію – будь-які мирні переговори і, як наслідок, припинення вогню можуть бути виключно з прив'язкою до поточної лінії зіткнення. «Позиція США – і Трамп чітко це озвучив – полягає в тому, що переговори мають починатися з поточної лінії зіткнення», – наголосив А. Єрмак. При цьому він зазначив, що останні переговори з Д. Трампом були по-справжньому партнерські й гранично відвертими, відкритими. «Так, у чомусь наші погляди збіглися, а в чомусь ні, але я б не став робити з цього трагедію. Ця дискусія абсолютно точно буде продовжена», – запевнив А. Єрмак.

Він також запевнив, що для Д. Трампа закінчення війни РФ проти України є пріоритетом. «Він каже, що хоче домогтися найкращого для України. Відповідно, наше завдання – завжди нагадувати і тримати у фокусі, що саме ми вважаємо найкращим для себе», – підкреслив керівник ОП.

При цьому він повідомив, що зустріч президентів була не єдиною в рамках п'ятиденного візиту української делегації до США. «Попри призупинення роботи уряду США, ми успішно провели цілу низку надважливих перемовин», – зазначив А. Єрмак. Разом з тим він запевнив, що в американському суспільстві зберігається висока підтримка України. «Тож, оцінюючи візит загалом, можна – і потрібно – говорити про значний прогрес на всіх рівнях», – наголосив керівник ОП.

Позитивно оцінює зустріч В. Зеленського й Д. Трампа посол України в США О. Стефанішина. За її словами, Президент України під час візиту до Вашингтона поінформував Президента США про ситуацію на фронті, наслідки російських ракетних ударів по енергосистемі України та першочергові оборонні потреби держави. Головний акцент було зроблено на необхідності посилення протиповітряної оборони та отриманні далекобійної зброї. «Президенти погодилися, що Сполучені Штати разом із європейськими партнерами мають відігравати ключову роль у гарантуванні безпеки України. Ми розраховуємо на подальше посилення тиску на Росію, щоб наблизити

завершення війни», – зазначила О. Стефанішина (URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ppo-zbroya-ta-energetika-posol-ozvuchila-1760778823.html>. 2025. 18.10).

Вона також повідомила, що в межах візиту В. Зеленський провів ряд результативних зустрічей, спрямованих на поглиблення співпраці у сферах безпеки, оборони й енергетики. Зокрема, відбулася зустріч із міністром енергетики США К. Райтом з участю представників ключових енергетичних компаній – Bechtel, GE Vernova, Holtec International, Invenergy, Westinghouse Electric Company та ін. Обговорювалися проекти з постачання американського LNG-газу, розвитку ядерної енергетики та модернізації української енергосистеми.

Окремо, за словами О. Стефанішиної, Президент України зустрівся з керівництвом компаній “Lockheed Martin” і “Raytheon”. Вони обговорили посилення протиповітряної оборони України, зокрема постачання систем “Patriot”, ракет до них і літаків F-16, а також перспективи спільного виробництва. «В. Зеленський також узяв участь у дискусії з провідними американськими аналітичними центрами щодо подальшого розвитку українсько-американських відносин і шляхів досягнення справедливого миру», – зазначила О. Стефанішина.

Політолог В. Фесенко також вважає, що візит був вдалим, але не таким, на який розраховували, адже в українському суспільстві домінували завищені очікування. За словами політолога, те, що сталося, багато людей в Україні, у Європі, навіть у США сприйняли з розчаруванням і певними побоюваннями. Знов проявився феномен трампівських гойдалок, коли Президент США хитається від однієї до іншої політичної позиції. «Однак насправді не сталося нічого сенсаційного. Нинішній розвиток подій був достатньо очікуваним, і навіть частково анонсувався Д. Трампом. Я маю на увазі заяви Д. Трампа ще тиждень тому, що він збирається вийти на розмову з Путіним, про перспективи мирних переговорів, про “Томагавки” для України. Я ще після зустрічі Зеленського з Трампом в Нью-Йорку 23 вересня писав, що Путін занепокоєний зміною риторики Трампа і певних його позицій щодо Росії й України, відповідно, Кремль буде намагатися відновити пряму комунікацію між Путіним і Трампом хоча б на рівні телефонної розмови, а в перспективі й нової зустрічі президентів США і Росії», – наголосив В. Фесенко (URL: <https://glavcom.ua/columns/fesenko/tramp-putin-i-tomahavki-velika-hra-bez-postriliv-1084027.html>. 2025. 19.10).

За його словами, чимало воєнних і політиків з великим сумнівом ставилися до того, що США вже зараз нададуть нам далекобійні ракети. Було дуже помітно, що й безпосередньо Д. Трамп та його адміністрація використовують тему «Томагавків» лише для тиску на Росію, щоб змусити Путіна повернутися до мирних переговорів. І як тільки Путін зателефонував Трампу й підтвердив свою готовність до відновлення мирних переговорів, для Президента США цього було достатньо, щоб зняти тему «Томагавків»

(можливо тимчасово) з порядку денного. «Урешті-решт надмірний розігрів теми “Томагавків” призвів до неочікуваного й суперечливого ефекту. Наполегливість Зеленського, який хотів отримати ці американські ракети, Трамп сприйняв як бажання продовжити та навіть поглибити війну з Росією. А Трамп уже знову налаштований на швидке завершення цієї війни. У зв’язку із цим у відносинах між президентами США та України вже не в перший раз виникнув когнітивно-політичний дисонанс. А в Україні виникнув дисонанс між розігрітими і надто завищеними очікуваннями щодо отримання “Томагавків” і відмовою США надати нам ці ракети вже зараз. Відомий ще з дитинства ефект – поманили цукеркою, але не дали. Звідси й така хвиля розчарування. Хоча здавалося б, що ми вже звикли, що не варто чекати подарунків від Трампа», – наголосив експерт.

Проте деякі експерти не виключають покращення відносин України й США та отримання необхідної допомоги. Зокрема, голова правління Інституту світової політики В. Шлінчак не виключає навіть поставки та застосування далекобійної зброї. «Але вона вже точно не буде застосована в найближчі тижні», – наголосив В. Шлінчак (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/putin-tramp-zelenskyu-samit-tomahavk/33563272.html>. 2025. 18.10).

Директор Центру міжнародних досліджень В. Дубовик вважає, що Д. Трамп зацікавлений у покращенні відносин з Росією і вірить у бажання Путіна завершити війну. «Але все одно це краще, ніж у перші місяці його президентства. Зараз ми хоча б отримуємо американську зброю», – зауважує В. Дубовик.

Депутат з Комітету нацбезпеки С. Бобровська взагалі сумнівається в перспективності осінніх переговорів. «Якщо чесно, я з подивом слухаю колег, які мають великі надії на цей осінньо-зимовий сезон переговорів. Якщо справді вдасться зрушити хоча б на міліметр не просто компліментарність Трампа в бік Російської Федерації, а й у бік України – це вже буде добре», – заявила С. Бобровська.

Натомість радник директора Національного інституту стратегічних досліджень А. Веселовський сподівається на покращення ситуації після візиту В. Зеленського до США. Він зробив висновок, що зустріч президентів США й України була вдалою. «Ми бачимо пресконференцію Зеленського – він виглядає задоволеним, спокійним, упевненим і говорить врівноважено. Це свідчить про те, що зустріч пройшла нормально і вдалося знайти нові аргументи, аби переконати співрозмовників або спростувати ті тези, які Путін висуває в розмовах із Трампом», – зазначив А. Веселовський.

У свою чергу політолог О. Сушко наголошує, що Д. Трамп лише частково на нашому боці. «Ми розуміємо, що він передусім на своєму. Тому тут дуже важливо зберігати тверезість і витримку... Багато хто вважав, що Путін, як досвідчений спецслужбіст радянської школи, легко підбере потрібні психологічні ключі до Трампа. Але йому це не вдалося. І, гадаю, надалі йому

це також навряд чи вдасться. Проте це не означає, що все буде так, як ми очікуємо», – підкреслив О. Сушко.

Експерти наголошують на важливості консолідації зусиль Європи й США для підтримки України. Як зазначив дипломат В. Трюхан, ситуація дуже складна, адже Путін і його оточення намагаються розсварити європейців та США. Свідченням того є дзвінок Путіна Д. Трампу та спроба провести переговори в Будапешті. «Нині триває справжня боротьба не на життя, а на смерть між Росією та Європою – за Трампа. І це, без перебільшення, головне. Путін умудрився так глибоко “влізти” в душу Трампу під час телефонної розмови напередодні зустрічі з Зеленським, що Президент США фактично розвернув свою позицію на 180 градусів», – зазначив дипломат ([URL: https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-world/4050413-skasuvanna-budapesta2-ugri-ssarfesnatoukraina-kerovanij-bezlad.html](https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-world/4050413-skasuvanna-budapesta2-ugri-ssarfesnatoukraina-kerovanij-bezlad.html). 2025. 22.10).

Проте реакція Європи була миттєвою. За словами В. Трюхана, разом з Україною було напрацьовано план із 12 пунктів – спроба провести паралель із врегулюванням у Секторі Гази, тобто між Ізраїлем і ХАМАС, темою, до якої Д. Трамп проявляє особливу увагу. Європейці сподіваються, що такий підхід йому сподобається – саме тому для термінових переговорів до Вашингтона відправили Генсека НАТО М. Рютте. «Він має певний авторитет в очах американського лідера – один з небагатьох політиків, хто зумів налагодити з ним нормальний діалог», – підкреслив дипломат.

На думку політолога І. Рейтеровича, у Д. Трампа з'явилася якась дивна надія – ніби він усе ж зможе домовитися з Путіним і принаймні завершити війну на тому рівні, на якому йому хотілося б. «Судячи з усього, Путін його вкотре просто обвів навколо пальця», – наголосив експерт. За його словами, ключова проблема для Д. Трампа на сьогодні – його власна репутація. «Трамп зараз не може дозволити собі просто приїхати і поговорити ні про що. Для нього це буде катастрофа з точки зору репутації. Його імідж миротворця може бути вщент зруйновано провалом на українському треку. Якщо він і залишиться в історії, то тільки як людина, яка долучилася до завершення найстрашнішої війни у Європі після Другої світової – російсько-української», – підкреслив І. Рейтерович.

Він вважає, що Д. Трамп опинився в пастці. «І саме тому, думаю, зараз команда Трампа буде або намагатися “доламати” Путіна до реальної зустрічі – з конкретними домовленостями, про які Трамп уже публічно заявляв... Або ж ситуація завершиться тим, що Трампу доведеться посилювати тиск на Росію і, відповідно, збільшувати підтримку України. Можливо, він цього й не хоче, але іншого вибору в нього просто не буде», – заявив політолог.

Експерти акцентують увагу на непередбачуваності Д. Трампа, який у будь-який час може змінити свою думку (скоріше, висловлювання, бо що він думає, знає лише він). Зокрема, це стосується і взаємовідносин з Путіним. Як зазначив політичний експерт та соціолог І. Ейдман, Путін подзвонив Д. Трампу, щоб відволікти від домовленостей з В. Зеленським. «Для Путіна

справді метою цього дзвінка було зірвати візит Зеленського та української делегації, щоб не допустити того, щоб Зеленський домігся від Трампа вже конкретних якихось обіцянок поставити томагавки або інші далекобійні ракети. На жаль, це йому вдалося. Чому вдалося? Це просто характеризує ситуацію з когнітивним апаратом Трампа», – заявив І. Ейдман (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/putin-vodit-trampa-za-nis-chogo-vin-dosyagnuv-pid-chas-dzvinka-16-zhovtnya-poyasnyuye-ekspert-50554746.html>. 2025. 23.10).

Він зазначив, що російський диктатор уже не вперше «водить за ніс» Президента США, обіцяючи завершення війни, але на своїх умовах. «І Трамп, абсолютно не розуміючи, що за цими словами нічого не стоїть реального, що за ними порожнеча, ведеться і готовий уже йти назустріч Путіну, відмовлятися від якоїсь підтримки України», – наголосив політичний експерт.

Він також звернув увагу на те, що держсекретар США М. Рубіо поговорив з головою МЗС РФ С. Лавровим – і росіяни підтвердили категоричне небажання йти назустріч Д. Трампу, насамперед у питанні заморожування війни проти України та перемир'я. Після цього, за словами експерта, М. Рубіо пояснив Д. Трампу ситуацію і той «почав іти на відмову» від зустрічі в Будапешті. «Я боюся, що далі буде знову біг по колу. Ми вже його бачили. Тобто спочатку Трамп, натхненний якимись сигналами від Путіна, любить Путіна, мріє з ним домовитися, упевнений в угоді, що Путін не зможе відмовити такій людині, як Трамп. Далі Путін його водить за ніс, знущається фактично над ним. Далі Трампу пояснюють якісь більш-менш притомні товариші, що він просто ганьбиться – і він починає тоді голосно обурюватися, стукати кулаком по столу, погрожувати чимось. Далі Путін знову на нього виходить, знову починає вести якісь розмови про тунель між Нью-Йорком і Москвою або ще про що-небудь. І Трамп знову ведеться і знову відмовляється від якихось жорстких заходів, які щойно обіцяв», – додав політичний експерт.

Як і передбачали експерти, після розмови з Путіним, а потім після зустрічі з В. Зеленським Д. Трамп знову змінив своє ставлення до ситуації. Як відомо, окрилений досягненням угоди на Близькому Сході Д. Трамп погодився знову зустрітися з Путіним, коли розмовляв з ним телефоном 16 жовтня. Після того Москва надіслала Вашингтону свій план з умовами РФ щодо мирної угоди з Україною. І в цьому плані Кремль знову висунув усе ті ж максималістські вимоги, що й раніше, включно з вимогою до України добровільно віддати Росії території, які та не змогла окупувати. «Минулого разу США знадобилася зустріч на Алясці, щоб усвідомити, що з російського боку немає гнучкості. Цього разу це усвідомлення відбулося до зустрічі, що є хорошим кроком», – прокоментувала в розмові з журналістами ситуацію Л. Фікс, старший науковий співробітник Ради з міжнародних відносин (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/prichinoyu-raptovoi-zmini-pozitsii-trampa-schodo-putina-stav-rubio-bloomberg.htm>. 2025. 25.10).

За інформацією ЗМІ, Д. Трамп не лише відмовився від ідеї знову зустрітися з російським диктатором Путіним, але й запровадив перші за час свого президентства прямі санкції проти Москви. Раптова зміна позиції американського лідера щодо очільника Кремля не в останню чергу відбулася завдяки держсекретарю США М. Рубіо. Саме його оцінка щодо непоступливості Москви в питанні завершення війни проти України змусила Д. Трампа почати діяти. Про це з посиланням на джерела серед американських та європейських посадовців пише Bloomberg. За даними видання, різкий розворот Д. Трампа пов'язаний з оцінкою М. Рубіо позиції Москви щодо завершення війни проти України, яка, на його переконання, не зазнала істотних змін. Аби це зрозуміти, держсекретарю США не знадобилося навіть зустрічатися зі своїм російським візаві – міністром закордонних справ РФ С. Лавровим. Вистачило телефонної розмови, аби М. Рубіо переконався, що Кремль знову намагається уповільнити переговори щодо припинення вогню та затягнути війну.

Крім того, існує ймовірність, що Д. Трамп змінить свою думку й щодо ракет дальньої дії. Про це, зокрема, говорив і Генсек НАТО М. Рютте, який заявив, що питання надання Україні певного типу зброї є виключно рішенням кожного конкретного союзника, але зазначив, що Президент США Д. Трамп усе ще має на розгляді питання надання ракет «Томагавк» (URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/10/24/8004366>. 2025. 24.10).

При цьому М. Рютте повторив, що це «справа кожного союзника, який тип зброї він хоче доставити в Україну». Він також заявив, що Україна має право завдавати удару всередині Росії, щоб захистити себе.

М. Рютте також заявив, що Д. Трамп «вирішив відкрити шлюзи» для надання Україні оборонних озброєнь, включно з обладнанням, рішення про яке можуть ухвалювати лише США, згадавши про перехоплювачі до Patriot.

Такі дії Д. Трампа одразу викликали занепокоєння в Росії. За даними CNN, спеціальний представник Путіна К. Дмитрієв прибув до США для «офіційних» переговорів після запровадження санкцій проти російського нафтового сектора та скасування саміту між Д. Трампом і Путіним в Угорщині (URL: <https://mayupravo.com/news/view/poslanec-kremlya-priyihav-na-peregovori-do-ssha-na-tli-novih-sankciyi-trampa-cnn-a81235>. 2025. 24.10).

За інформацією ЗМІ, Дмитрієв є прихильником тіснішої економічної співпраці між Росією та Сполученими Штатами Америки. Він нещодавно запропонував будівництво тунелю «Трамп – Путін» між Аляскою та Далеким Сходом Росії. Питання лише в тому, чи зможе російська сторона знову зблизитися з Д. Трампом.

Експерти сподіваються, що цього не станеться й Україна зможе розраховувати на більшу підтримку з боку США. Поки що нічого критичного, а тим більше апокаліптичного не відбулося. Зустріч В. Зеленського й Д. Трампа засвідчила, що Україна все ж може розраховувати на підтримку США.

На думку експертів, ми заходимо на новий виток переговорного процесу. У кращому випадку через певний час ми вийдемо на угоду про припинення вогню. Якщо ні, що на сьогодні є більш імовірним, то війна триватиме невизначений час, за її припинення ще доведеться поборотися – і на фронті, і на дипломатичних майданчиках.

М. Закіров, заввідділу СІАЗ НБУВ

## **Результати засідання «коаліції охочих» у Лондоні та візиту Президента України В. Зеленського до Швеції**

Україна разом зі своїми європейськими партнерами продовжує активну роботу з вибудовування ефективної системи протидії російській агресії та зміцнення безпеки на континенті. Разом з розширенням економічного тиску на країну агресора шляхом розроблення та прийняття нових санкційних пакетів триває співпраця як на рівні міждержавних відносин, так і в межах нових форматів, що виникли в ході російсько-української війни. Зокрема, 24 жовтня 2025 р. в Лондоні відбулося чергове засідання «коаліції охочих».

«Президент України В. Зеленський узяв участь у засіданні лідерів країн «коаліції охочих», на якому співголовили Прем'єр-міністр Великої Британії К. Стармер і Президент Франції Е. Макрон (онлайн). Загалом у засіданні взяли участь близько 40 учасників, особисто були присутні Прем'єр-міністерка Данії М. Фредеріксен, Прем'єр-міністр Нідерландів Д. Схооф і Генеральний секретар НАТО М. Рютте» (URL: <https://www.president.gov.ua/news/koaliciya-ohochih-u-londoni-obgovorila-prioriteti-v-pidtrimc-101017>). З огляду на високе представництво спостерігачі очікували важливих рішень і значною мірою ці очікування підтвердилися – як аргументацією оцінок, так і вагомістю прийнятих рішень.

Зокрема, Президент України В. Зеленський у своєму виступі зазначив: «Путін не досяг жодної зі своїх справжніх цілей на землі – жодних успіхів на фронті, і він звернувся до того, у що він справді вірить, – до терору. І, безумовно, нам необхідно захистити нашу критичну інфраструктуру та запобігти відключенням електроенергії», – зазначив Президент. Українська делегація поінформувала партнерів про потреби для підтримки та відновлення енергетичної інфраструктури. Наша країна цієї зими потребуватиме також імпорту газу, оскільки Росія цілеспрямовано атакує відповідні виробництва. Україна вже співпрацює з Норвегією в цьому питанні (URL: <https://www.president.gov.ua/news/koaliciya-ohochih-u-londoni-obgovorila-prioriteti-v-pidtrimc-101017>).

Крім констатації фактів щодо чергової спроби російських терористів нанести шкоду українській енергетиці напередодні опалювального сезону, пролунали конкретні пропозиції щодо організованої протидії загарбнику.

Зокрема, В. Зеленський наголосив, що Україна обговорює зі США угоду про купівлю необхідної кількості систем “Patriot”. «У Європі вже є значна кількість “петріотів” та інших систем протиповітряної оборони, які, на щастя, просто стоять у режимі очікування. Ми могли б використати їх зараз для захисту життів, щоб нам не треба було чекати своєї черги... І зараз є ще одне важливе рішення Сполучених Штатів Америки – санкції проти двох великих російських нафтових компаній. Тиск на російську нафту – це інструмент для закінчення війни, я впевнений. І всі російські нафтові компанії, включно з “Роснефтью”, “Лукойлом”, особистою нафтовою компанією Путіна “Сургутнафтогаз” та іншими, мають бути заблоковані», – наголосив Президент України (URL: <https://www.president.gov.ua/news/koaliciya-ohochih-u-londoni-obgovorila-prioriteti-v-pidtrimc-101017>).

У свою чергу Прем’єр-міністр Великої Британії К. Стармер наголосив: «Я дуже радий повідомити, що на сьогодні ми маємо групу з понад 30 країн, які незмінно підтримують Україну та справедливий і тривалий мир. Сьогодні ми більш згуртовані в цьому питанні, ніж будь-коли раніше. Єдині як група країн у “коаліції охочих”, єдині з Президентом США Д. Трампом у наших закликах припинити кровопролиття... Путін продовжує відповідати на ініціативи щодо миру ухиленням та затягуванням часу. Натомість він висуває абсурдні вимоги щодо українських земель, які він не зміг захопити силою. Звичайно, це не має сенсу», – підкреслив К. Стармер (URL: <https://espresso.tv/viyna-z-rosiyeyu-u-londoni-vidbuvaetsya-zustrich-koalitsii-okhochikh-starmer-nazvav-teritorialni-vimogi-putina-absurdnimi>).

Треба зазначити, що слова про єдність у виступі Прем’єр-міністра Великої Британії в цьому випадку не були традиційними дипломатичними висловами, а констатували дійсну єдність, яку ключові європейські партнери демонструють останніми місяцями. На думку спостерігачів, це пов’язано, з одного боку, з політикою Д. Трампа, який змусив європейців усвідомити, що США не мають намірів платити далі одноосібно за безпеку у Європі, а з іншого – з усвідомленням дедалі більшої реальності можливої агресії Росії проти країн НАТО. Саме тому рішення почали прийматися швидше й «коаліцію охочих» дедалі частіше починають називати «коаліцією рішучих».

Так, французький лідер Е. Макрон заявив під час онлайн-виступу на зустрічі «коаліції охочих», що Париж поставить Києву додаткові зенітні ракети “Aster” для системи протиповітряної оборони “SAMP/T” «найближчими днями», а також винищувачі “Mirage”. У свою чергу під час спілкування зі ЗМІ британський Прем’єр-міністр К. Стармер оголосив, що союзники посилять протиповітряну оборону України, а Лондон надасть додаткові 5 тис. ракет ППО для посилення захисту взимку. Також він заявив про посилення тиску на Путіна за допомогою надання Києву «нових далекобійних спроможностей». У своєю чергу В. Зеленський, коли взяв слово, подякував К. Стармеру за рішення та ракети “Storm Shadow” (URL: <https://espresso.tv/viyna-z-rosiyeyu-u-londoni-vidbuvaetsya-zustrich-koalitsii->

okhochikh-starmer-nazvav-teritorialni-vimogi-putina-absurdnimi). Отже, заяви свідчать про дійсну рішучість не лише зберігати солідарність і підтримку, а й приймати серйозні рішення та посилювати Україну надалі. Більше того, ця робота має набувати дедалі більш планомірного характеру із чітко визначеними пріоритетами й напрямками.

Зокрема, Прем'єр-міністр Великої Британії К. Стармер за підсумками засідання «коаліції охочих» повідомив, що її учасники погодили новий план підтримки України, який містить п'ять пунктів. «Документ передбачає такі кроки: вилучення російської нафти та газу з глобальних ринків. Ми заохочуємо всіх запровадити ці санкції, зменшити залежність від газу. Ми також закликаємо треті країни припинити купівлю російських ресурсів, затьмарених і закривавлених війною. Розблокування мільярдів євро заморожених активів Росії для допомоги Україні. Саме Росія повинна платити за все, що вона зробила й знищила в Україні. Тому нам треба зробити все, щоб репарації та фонди залишалися в Україні. Зміцнення протиповітряної оборони України. Ми оголошуємо нині також про збільшення програми в Британії для того, щоб надати Україні 5 тис. нових ракет багатоцільового призначення. Це надає також робочі місця в Белфасті і в інших містах країни. І це зміцнює ППО України на зиму. Посилення тиску на очільника Кремля Путіна, зокрема шляхом надання Україні далекобійного озброєння. Продовження роботи над гарантіями безпеки для України. Ми будемо продовжувати нашу роботу щодо гарантій безпеки, включаючи також багатонаціональні сили в Україні, щоб забезпечити сталий і справедливий мир в Україні», – наголосив Прем'єр-міністр Великої Британії (URL: <https://suspilne.media/1147670-koalicia-ohochih-rozrobila-plan-iz-pati-punktiv-dla-ukraini-starmer>).

Як вже було сказано вище, спостерігачі зазначали, що мінливість у настроях американського Президента свого часу стала ключовим фактором похвалення у європейських столицях. Адже саме після скандальної зустрічі В. Зеленського й Д. Трампа в Овальному кабінеті на початку цього року і виник формат «коаліції охочих». Ініціаторами об'єднання країн у цьому форматі тоді стали лідери Великої Британії та Франції – британський Прем'єр К. Стармер і Президент Франції Е. Макрон (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cz0x1j pz20lo>). Проте за результатами чергової зустрічі стає зрозумілим, що ситуативне рішення, яке було прийнято реакція на конкретну ситуацію, оформлене в цілком реальний та ефективний інструмент співпраці у сфері забезпечення безпеки у Європі, а каталізатором і ключовою ланкою процесу є Україна, суб'єктність якої в новітній архітектурі європейської політики вже не викликає жодного сумніву.

Важливим підтвердженням цього є і той факт, що свій нинішній візит до Лондона Президент України розпочав із зустрічі з Королем Чарльзом. «У Віндзорському замку В. Зеленського привітали королівським салютом та українським гімном. Це вже третя зустріч британського монарха з українським Президентом за нинішній рік. Перша відбулася ще в березні. Тоді, за даними

джерел BBC у королівській родині, вона тривала трохи більше години, а український Президент був тепло прийнятий Королем Чарльзом. Друга зустріч Зеленського та британського монарха відбулася в червні. Під час нинішньої розмови з Королем Чарльзом український Президент подякував за підтримку, а також “за сильні публічні меседжі на досягнення миру”. Окремо Зеленський відзначив нещодавній візит до Києва Королівської принцеси Анни та її важливу гуманітарну місію, зосереджену на дітях і сім’ях, постраждалих від війни» (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cz0x1j pz20lo>). На думку багатьох експертів, не слід применшувати роль англійської корони в сучасній політиці Великої Британії. Незважаючи на формальний характер більшості повноважень, король залишається дуже вагомою й авторитетною фігурою в суспільстві, а його позиція має значний вплив на свідомість громадян, які, як і годиться в демократичному суспільстві, мають значний вплив на владу. Отже, прихильність з боку Короля, його підтримка дуже важлива в розбудові українсько-британських відносин.

Результати засідання «коаліції охочих» привернули увагу й експертного середовища. Зокрема, політолог В. Фесенко зосередив увагу на питаннях реалізації ідеї так званого репараційного кредиту, за допомогою якого європейські країни намагаються розв’язати проблему мінімізації ризиків від використання заморожених російських фінансових активів. «Абсолютна більшість країн Європейського Союзу підтримує репараційний кредит. Тут є той самий егоїстичний інтерес... Одна справа – витратити власні кошти, а інша... – використовувати російські активи... У чому суть побоювань? Хоча це й називається “репараційним кредитом”, але що мається на увазі? Ми отримаємо зовнішній кредит від Європейського Союзу на дуже велику суму – за попередніми оцінками, близько 140 млрд євро. Заставою для цього кредиту стануть російські активи. Повернення кредиту має відбуватися або завдяки репараціям від Росії, або завдяки тим російським активам, які перебувають у Брюсселі. Судячи з усього, бельгійці, як і багато інших, не дуже вірять, що Росія виплатить нам репарації, тому не хочуть ризикувати... Європейський Союз має великий досвід узгодження інтересів і пошуку компромісів – і щодо санкцій, і щодо багатьох інших проблем. Тому я думаю, що рішення буде знайдено. У найближчі місяці, думаю, до кінця року, економічний інтерес провідних європейських країн і Європейського Союзу загалом підштовхне до пошуку цього рішення, щоб не платити власними коштами, а щоб джерелом виплат за цим кредитом стали саме російські активи. Найголовніший засіб тиску на Путіна – це далекобійне озброєння. Від кого ми його отримаємо – від США чи від Європи – не так важливо. У підсумку ми отримаємо його від усіх наших партнерів – і європейських, і американських», – зазначає В. Фесенко (URL: <https://uatv.ua/uk/vid-raket-i-litakiv-do-reparatsij-koalitsiya-ohochyh-posylyla-tysk-na-putina>). Як бачимо висновки доволі оптимістичні, але й достатньо аргументовані та спираються на вже набутий досвід співпраці України як із європейськими партнерами, так і зі США.

У свою чергу президент Аналітичного центру «Політика» О. Лісний зосередив увагу на темпах допомоги й інструментах, які можуть бути задіяні. «Посилаючись на слова Президента Зеленського, скажу, що ми не все знаємо й не повинні знати про те, про що домовилися... Сам формат і місце проведення цієї зустрічі символічні, адже Лондон і Велика Британія – це країна, яка чітко розуміє, ким є Російська Федерація, і постійно, тим способом, який вважає за потрібне, підтримує нас, контактує з Трампом і нерідко підставляє плече саме в цій комунікації. Навіть те, що вже озвучено, наприклад кількість ракет, які нам передадуть для закриття неба над Україною, – це важливий сигнал передусім для українців: ми не самі, ніхто не втомився нам допомагати. Просто темпи допомоги могли б бути значно оперативнішими... Трамп натиснув досить жорстко, як він уміє, у питанні нафтопродуктів по всьому світу. Думаю, Китаю має “перепастися” більше, ніж перепало. Європейці також прискорили темпи, бо діють по-європейськи – не поспішаючи... З іншого боку, кейс Трампа важливий ще й тому, що на полях Лондона Президент наголосив: ми ні в якому разі не відмовляємося від допомоги і не віддаляємося від Сполучених Штатів у бік Європи. Нам допомога потрібна. Це важлива заява, адже Трамп усе чує й бачить. У Конгресі зараз лежать три законопроекти, які підтримують обидві партії. Перший – це визнання Росії державою, що спонсорує тероризм, у зв’язку з викраденням українських дітей. Другий – стосується заморожених активів. У Сполучених Штатах таких активів не так багато, але все це складається в загальну картину. Третій – запровадження санкцій проти китайських компаній, які постачають продукцію до Росії, що потім використовується для виробництва озброєння або подібних речей» – підкреслив О. Лісний (URL: <https://uatv.ua/uk/vid-raket-i-litakiv-do-reparatsij-koalitsiya-ohochyh-posylyla-tysk-na-putina>). Отже, експерт констатує наявні зміни в настроях Д. Трампа, який від намагань діяти виключно дипломатичним шляхом примирення й пошуку співробітництва з Путіним переходить до відкритого та жорсткого тиску.

Керівник воєнних програм безпеки Центру глобалістики «Стратегія XXI» П. Лакійчук природно зосередив увагу на конкретних деталях надання озброєнь, що були озвучені за результатами засідання коаліції охочих. «Президент Франції Макрон заявив, що найближчими днями Україна отримає Mirage. Виникає запитання: які саме Mirage? Можливо, ідеться про ті літаки, які Україна недоотримала з раніше обіцяних. Французи обіцяли шість літаків, українці поки отримали лише три, а ще три досі готують. Хотілося б, щоб це була нова партія і в реалістичні терміни, адже літаки потрібні тут і зараз, а не через п’ять-десять років. Бо ворог наступає. Те саме стосується і ракет Aster – це дуже важливі для нас зенітні ракети, які використовуються у ЗРК SAMP/T. Це єдина альтернатива американським Patriot – тим самим, які Зеленський просив в американських партнерів. Patriot і ракети, ракети і SAMP/T – це взаємодоповнювальні системи», – підкреслив П. Лакійчук (URL:

<https://uatv.ua/uk/vid-raket-i-litakiv-do-reparatsij-koalitsiya-ohochyh-posylyla-tysk-na-putina>).

Отже, однією з головних проблем залишається своєчасне постачання озброєнь, яких Україна – як воююча проти все ще сильного ворога країна – потребує постійно і в значних обсягах. Одним із значних кроків на шляху забезпечення українських збройних сил сучасними видами озброєнь став візит Президента України В. Зеленського до Швеції, який відбувся напередодні засідання коаліції охочих. «Президент України В. Зеленський прилетів до шведського міста Лінчепінг, де його зустрів Прем'єр-міністр країни У. Крістерссон. Очікується, що під час зустрічі лідери обох держав обговорять війну РФ проти України та оборонну співпрацю між Швецією та Україною» (URL: <https://suspilne.media/1145418-zelenskij-priletiv-do-svecii>). Таке повідомлення пролунало з Офісу Президента.

За повідомленням видання «Європейська правда», Президент В. Зеленський під час візиту до Швеції 22 жовтня обговорив спільне виробництво дронів зі шведською компанією “Saab”. Про це він сказав на пресконференції з Прем'єр-міністром Швеції У. Крістерссоном. «У нас сьогодні одні з найкращих дронів у світі. Ми будемо масштабуватись, і зі Швецією в партнерстві. Ми сьогодні говорили про це з Прем'єр-міністром, і з керівництвом та власниками компанії “Saab”», – повідомив В. Зеленський (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/10/22/7223113>).

Разом з тим на перспективу між Україною і Швецією було підписано ще більш вагомую угоду. «Президент України В. Зеленський та Прем'єр-міністр Швеції У. Крістерссон підписали 22 жовтня угоду про наміри, яка передбачає можливість придбання до 150 багатоцільових винищувачів JAS 39 Gripen E для Повітряних сил ЗСУ. «Ми відкриваємо, безумовно, нову й дуже змістовну сторінку наших відносин – відносин України і Швеції, та й більше – загалом безпекових відносин у Європі. Це (Gripen) сильні авіаційні платформи, які дозволяють виконувати великий спектр завдань. Ми розраховуємо, що майбутній контракт дозволить отримати не менше 100 таких літаків», – зазначив В. Зеленський у шведському Лінчепінгу, де якраз і виробляють ці винищувачі. Шведський Прем'єр зауважив, що його країна допоможе «збудувати нові і дуже потужні українські Повітряні сили» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-shvetsiya-vybir-vynyshchuvach-maybutnyoho-gripen/33568643.html>).

Військові експерти надали свій аналіз щодо угоди та вибору партнера в розбудові Повітряних сил. «Це – стратегічний вибір, тому що я розумію, що Gripen складуть основний парк, це буде основний бойовий літак наших Повітряних сил на майбутнє», – зазначив в інтерв'ю Радіо Свобода український військовий експерт О. Жданов (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-shvetsiya-vybir-vynyshchuvach-maybutnyoho-gripen/33568643.html>).

«Ми від США не отримали жодного F-16. Ми говоримо виключно про фінансову допомогу та лобіювання наших інтересів у Європі. Усі F-16 ми отримали виключно від європейських країн. США, безумовно, не дають 100-відсоткової гарантії надійності того, що вони б мали можливість передавати нам у майбутньому сучасні, модернізовані, високоякісні, високотехнологічні F-16 останньої модернізації. Ми цього не очікуємо. А от саме Швеція демонструє готовність нам допомагати по багатьох параметрах. І ми вже це бачили», – наголосив військовий експерт О. Коваленко. «І тут наша стратегія ще полягає в тому, що на сьогодні треба максимально відходити від Сполучених Штатів Америки. Тому що нестабільність політичної ситуації ставить США в позицію нестабільного партнера», – каже зі свого боку військовий експерт О. Жданов. На думку С. Заліщук, є ще один момент – Україна, вочевидь, розглядала і французькі Rafale, і британо-німецькі Eurofighter-Typhoon, але чи не спрацював тут політичний момент? Адже вибрати Францію – це «образити» Велику Британію та Німеччину, вибрати Велику Британію та Німеччину – «образити» Францію, а це ж ключові союзники України у Європі? «Ні. Що стосується там когось образити, то – ні. Rafale, до речі, це не самий вигідний літак. І на ринку він один із найдорожчих у своєму класі, це не дуже вигідна машина з точки зору економічності та бойових характеристик. Eurofighter він теж по ціні дуже дорогий і мало розповсюджений. Тому Gripen у критерії ціна – якість – це найліпший літак з точки зору вибору», – зауважив О. Жданов. У свою чергу О. Коваленко наголосив: «Gripen – це якраз високоякісний сучасний літак, який у перспективі може стати невід’ємною частиною якісної модернізації Повітряних сил Збройних сил України. Якраз те, що нам потрібно. Кількість, яка озвучена – 100-150 одиниць – це якраз те, що нам потрібно для отримання якісних сучасних літаків» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-shvetsiya-vybir-vynyshchuvach-maybutnyoho-gripen/33568643.html>).

Додатковим аргументом успішності угоди є намір побудувати в Україні завод із фінальної збірки винищувачів, що не лише відкриє робочі місця у високотехнологічній галузі, а й розширить доступ нашої країни до спільного європейського ринку та сприятиме побудові партнерських відносин.

Отже, проведений аналіз свідчить про успішне продовження плідної співпраці України і європейських партнерів. «Коаліція охочих» підтвердила рішучість і цілеспрямованість своєї політики в розширенні підтримки України, поглибленні взаємовигідного співробітництва в розбудові європейської системи безпеки, укріплення збройних сил України, посилення тиску на країну агресора. Укладені угоди щодо виробництва дронів і постачання сучасних винищувачів свідчать про визнання довгострокових перспектив та відданості наших партнерів справі підтримки нашої країни.

## Саміт миру в Шарм-ель-Шейху: оцінки експертів і політиків

Події в Секторі Газа й надалі залишаються одним із ключових викликів для системи міжнародної безпеки. Ескалація 2023–2024 рр. призвела до безпрецедентної гуманітарної катастрофи та створила загрозу масштабної регіональної кризи, що змусило міжнародну спільноту активізувати зусилля з пошуку шляхів деескалації. Важливим етапом цих зусиль став Саміт миру, який відбувся 13 жовтня в єгипетському Шарм-ель-Шейху.

Саміт став ареною для непрямої дипломатії. У зустрічі на вищому рівні взяли участь понад 20 світових лідерів. Метою заходу було підписання декларації про припинення вогню, що мала започаткувати політичний процес виходу з війни. Ключові держави-посередники — Єгипет, Туреччина, Катар і США — уклали угоду та заявили про досягнуту домовленість виступити її гарантами. Критичною особливістю цього міжнародного форуму стала відсутність прямих представників Ізраїлю та ХАМАС на підписанні.

Як співголови саміту виступили А. Ф. ас-Сісі та Д. Трамп. Крім них, ключовими гарантами угоди про припинення вогню, що підписали декларацію, стали Емір Катару Т. бін Хамад Аль Тані та Президент Туреччини Р. Т. Ердоган. На заході також були присутні: Президент Франції Е. Макрон; Прем'єр-міністр Великої Британії К. Стармер; Ф. Мерц, канцлер Німеччини; Король Йорданії Абдалла II; президент Палестинської національної адміністрації М. Аббас; Генеральний секретар ООН А. Гутерреш; президент Європейської ради А. Кошта; голова Єврокомісії У. фон дер Ляєн; Прем'єр-міністр Італії Д. Мелоні; генеральний секретар Ліги арабських держав А. А. Гейт та інші високопосадовці (URL: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/factbox-leaders-from-27-countries-set-to-take-part-in-peace-summit-in-sharm-el-sheikh-egypt/3715145>).

Після обговорення гуманітарної ситуації та перспектив політичного діалогу саміт ухвалив «Дорожню карту подолання кризи» — оперативно-гуманітарний документ, що передбачає послідовну реалізацію кількох взаємопов'язаних етапів. Було деталізовано порядок дій, покликаних надати процесу врегулювання практичної динаміки. «Дорожня карта» включає механізми моніторингу і верифікації, часові віхи для розширення гуманітарного доступу в Сектор Газа, а також положення про координацію міжнародної допомоги, відновлення інфраструктури й політичний перехід під егідою регіональних гарантів та міжнародних організацій (URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/netanyahu-attend-gaza-war-summit-egypt-2025-10-13>).

Першим кроком реалізації домовленостей у Шарм-ель-Шейху було визначено повне припинення вогню на всій території Гази та в прилеглих до Ізраїлю районах. Цей пункт став відправною точкою та головною умовою для

реалізації подальших мирних ініціатив щодо створення гуманітарних коридорів і відновлення майже повністю знищеної базової інфраструктури, необхідної для повернення цивільного населення (URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/oct/09/first-phase-of-ceasefire-deal-to-end-war-in-gaza-agreed-by-israel-and-hamas>).

Наступний етап передбачав обмін заручниками та політв'язнями, що стало одним з найпомітніших практичних результатів саміту. Зокрема, 13 жовтня було звільнено 20 ізраїльських заручників, які тривалий час перебували в полоні ХАМАС, а також кількох палестинських жінок і неповнолітніх – ізраїльськими силовиками. Цей крок розглядається як важливий гуманітарний сигнал, що засвідчив готовність сторін до взаємних кроків у напрямі відновлення довіри хоча б на мінімальному рівні, і створив підґрунтя для подальших контактів. Паралельно триває процес повернення тіл загиблих полонених – загалом ідеться про 28 осіб. Саме це перетворюється на тест на ефективність для нових механізмів верифікації домовленостей.

Третім, можливо, найважливішим кроком стало детальне узгодження механізмів створення та функціонування гуманітарних коридорів, які мають забезпечити надійний і безперешкодний доступ життєво необхідної допомоги населенню Сектора Газа. Цей етап потребував багатосторонніх переговорів і залучення військових експертів для розробки чітких протоколів безпеки. Франція, Італія та ряд інших ключових держав Європейського Союзу та Близького Сходу підтвердили відновлення повномасштабних гуманітарних поставок до регіону, включно з оперативним постачанням медикаментів, палива, продовольства, мобільних шпиталів, що істотно зміцнило довіру між сторонами конфлікту й міжнародними гарантами. Зокрема, було погоджено графік руху конвоїв, точки пропуску та відповідальність за їх охорону, що стало значним проривом у подоланні логістичних бар'єрів. Міжнародні організації, такі як ВООЗ і Червоний Хрест, відіграли вирішальну роль у моніторингу та координації цих зусиль, забезпечуючи прозорість процесу, його відповідність міжнародному гуманітарному праву (URL: <https://www.who.int/publications/m/item/60-day-ceasefire-plan-for-gaza>).

Після стабілізації гуманітарної ситуації учасники саміту перейшли до політичного порядку денного, який став головним предметом дискусій між регіональними гравцями та глобальними посередниками. Президент Єгипту А. Ф. ас-Сісі наголосив на необхідності повернення до концепції «двох держав» як єдиного реалістичного підґрунтя для сталого миру, підкресливши, що жодна з альтернативних моделей – ні «розширена автономія», ні «тимчасові адміністрації» – не можуть гарантувати стабільності в довгостроковій перспективі (URL: <https://english.ahram.org.eg/News/526411.aspx>).

Прем'єр-міністр Ізраїлю Б. Нетаньягу у свою чергу займає категоричну позицію і виступає рішуче проти формули «двох держав», яка передбачає створення незалежної Палестини поряд з Ізраїлем. Позиція ізраїльського

лідера ґрунтується на вимогах національної безпеки. Б. Нетаньягу наполягає, що необхідне повне та беззастережне роззброєння ХАМАС і всіх інших збройних угруповань у Секторі Газа. Для Ізраїлю критично важливі чіткі гарантії з боку міжнародних сил про ефективне недопущення відновлення військових структур і потенціалу радикального угруповання. Без виконання цих умов будь-яке створення суверенної палестинської держави залишатиметься неприйнятним, оскільки становитиме пряму загрозу для ізраїльських громадян. Ізраїльський Прем'єр наголошує, що пріоритетом має бути повна демілітаризація регіону, а не політичне врегулювання, яке не гарантує безпеки (URL: <https://www.dw.com/ru/sammit-mira-po-gaze-v-egipte-o-sem-udalos-dogovoritsa/a-74341817>).

У свою чергу «план Трампа» пропонує іншу логіку: створення палестинської держави лише після завершення перехідного періоду в Секторі Газа, демілітаризації території та проведення глибоких внутрішніх реформ Палестинської автономії, включно з боротьбою з корупцією й оновленням системи управління. Учасники зазначили, що документ фактично закладає дворівневу модель врегулювання – спершу стабілізація безпеки, потім політичний діалог. На першій фазі політичного врегулювання передбачено поступовий вихід ізраїльських військ з ряду районів Гази, що дасть змогу палестинцям повернутися до домівок. Подальші етапи включають питання роззброєння ХАМАС, формування повоєнного адміністративного органу управління і визначення масштабів остаточного виведення ізраїльських військ.

Дипломатичний резонанс від саміту був майже миттєвим, але, крім безпосередньо Президента Д. Трампа та його найближчого оточення, в основному достатньо стриманим. Міжнародні реакції варіювалися від обережного оптимізму до поміркованого скепсису.

Так, американський лідер назвав підписання документа «дуже важливим кроком» та «історичною перемогою американської дипломатії», зазначивши, що угода є частиною його ширшого плану врегулювання – «першими 20-ма пунктами» «дорожньої карти». «Це не просто кінець війни. Це початок великої злагоди та міцної гармонії для Ізраїлю і всіх народів того, що незабаром стане воістину чудовим регіоном. Довгий і болісний жах нарешті закінчився» (URL: <https://www.cfr.org/article/guide-trumps-twenty-point-gaza-peace-deal>).

Голова Європейської ради А. Кошта вважає підписання «моментом радості та надії», підкресливши роль США як ключового посередника. Оскільки Вашингтон досяг припинення вогню без прямого військового втручання, ефективність американської дипломатії оцінюється переважно позитивно, особливо з огляду на її здатність координувати дії з партнерами в Катарі, Туреччині та Єгипті. Зі свого боку голова Єврокомісії У. фон дер Ляєн заявила, що «остаточне оформлення угоди у Шарм-ель-Шейху, яка поклала край війні, стане історичною віхою» (URL: <https://amoledo.com/uk-ua/news/32641-2392-v-iegipti-vidbuvsya-samit-miru-shchodo-gazi-lideri-zayavili>).

pro-pochatok-novoyi-fazi?utm\_source=ukr.net). За оцінками експертів Reuters, саме такий формат багатосторонньої взаємодії створює основу для довгострокового миру (URL: <https://www.reuters.com/world/us-role-gaza-ceasefire-seen-test-american-diplomacy-2025-10-15>).

Оптимістично налаштовані експерти акцентують увагу на гуманітарних успіхах – насамперед звільненні заручників, яке стало символом досягнутого компромісу та демонструє можливість дипломатичного врегулювання навіть у найскладніших конфліктах. Це звільнення не лише зменшує напруженість між сторонами, а і створює простір для подальшого діалогу та довіри, що є надзвичайно важливим у контексті тривалого й складного конфлікту. Спостерігачі також зазначають, що саміт підтвердив важливість багатостороннього підходу й посередництва, що відкриває нові перспективи для сталого миру. Разом з тим вони звертають увагу на те, що ці досягнення є першим важливим кроком, який потребує системного продовження, зокрема конкретних гарантій припинення вогню, механізмів контролю та координації міжнародної допомоги, а також політичних домовленостей для довготривалого врегулювання. Оптимізм стриманий, оскільки успіх багато в чому залежить від подальшої волі всіх учасників та здатності міжнародної спільноти підтримувати напрацьовані домовленості (URL: <https://www.aljazeera.com/news/2025/10/16/gaza-peace-summit-success-humanitarian-progress>).

Важливою зміною в геополітичному балансі, яку продемонстрував саміт, стала помітна трансформація ролей зовнішніх акторів у Близькосхідному регіоні. Якщо раніше РФ намагалася позиціонувати себе як одного з ключових посередників у палестино-ізраїльському врегулюванні, то нині російський вплив відчутно зменшився.

Відсутність російської делегації на такому значущому заході засвідчила не лише дипломатичну ізоляцію Кремля, а й поступове витіснення Росії з традиційних для неї майданчиків політичного впливу на території регіону. На думку експерта І. Капустянської, важливість зустрічі у Єгипті додатково підкреслює той факт, що запланований у Москві «російсько-арабський саміт» довелося скасувати через відсутність інтересу регіональних лідерів, які віддали перевагу зустрічі в Шарм-ель-Шейху (URL: <https://www.dw.com/ru/sammit-mira-po-gaze-v-egipte-o-cem-udalos-dogovoritsa/a-74341817>). Це підтвердила дослідник Г. Нотте (James Martin Center for Nonproliferation Studies), зазначивши, що «дипломатична роль РФ на Близькому Сході значно ослабла через війну в Україні. Основні гравці регіону більше не орієнтуються на Москву» (URL: [https://lb.ua/world/2025/10/15/701747\\_putin\\_vtrachaie\\_vpliv\\_vpliv.html](https://lb.ua/world/2025/10/15/701747_putin_vtrachaie_vpliv_vpliv.html)).

Не менш важливими став розподіл фінансових зобов'язань серед країн – головних учасників мирного процесу, які продемонстрували готовність міжнародної спільноти активно підтримувати відновлення Сектору Газа після закінчення конфлікту. Європейський Союз оголосив про виділення 1,6 млрд

дол. на підтримку Палестинської адміністрації у 2025–2027 рр., підкреслюючи політичну та економічну зацікавленість ЄС у стабілізації регіону. Водночас Світовий банк оцінив потреби відновлення Сектора Гази у 53 млрд дол., що свідчить про масштабні руйнування та складність завдання. Єгипет планує в листопаді провести міжнародну конференцію з питань реконструкції, на якій очікується участь донорів та ключових міжнародних організацій, що має забезпечити координацію фінансової допомоги і визначити пріоритетні напрями відновлення майже повністю знищеної інфраструктури, житла, а також відновлення сфери соціальних послуг (URL: <https://www.thenationalnews.com/mena/2025/10/14/egypt-to-host-reconstruction-conference-for-gaza>). Ці кроки утворюють підґрунтя «коаліції миру» (США, Єгипет, Катар, Туреччина), що претендує на роль нового формату врегулювання.

Попри дипломатичний прорив, саміт також виявив ряд проблем, що ставлять під сумнів довгострокову стійкість домовленостей. Відсутність серед підписантів ключових сторін – Ізраїлю та ХАМАС – робить реалізацію рішень залежною від посередників, а не від прямих переговорів учасників конфлікту, що підвищує ризики зриву угод. Ізраїльські аналітики побоюються, що будь-яке послаблення контролю над Газою може сприяти відновленню військового потенціалу ХАМАС і підсилити активність радикальних угруповань, а невизначеність у регіональній координації може загострити соціально-економічні проблеми серед місцевого населення. Додатково експерти зазначають, що без чітких механізмів моніторингу та гарантій виконання домовленостей ризик зворотного розвитку ситуації залишається високим, що підкреслює необхідність подальших міжнародних зусиль для забезпечення стабільності (URL: <https://www.dw.com/ru/sammit-mira-po-gaze-v-egipte-o-cem-udalos-dogovoritsa/a-74341817>).

Разом з тим проблемою залишається питання гарантій: розгортання міжнародних сил безпеки можливе лише за умови ухвалення відповідної резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, що істотно ускладнює та затягує процес прийняття рішень. Практика показує, що дипломатичні перепони та вето з боку постійних членів Радбезу ООН часто блокують або відтермінують ключові операції миротворчих місій. Як зазначив міністр закордонних справ Єгипту С. Шукрі, відсутність незалежного міжнародного контингенту робить усі наявні механізми радше консультативними, ніж справді дієвими і впливовими в процесі врегулювання політичних та військових криз (URL: <https://english.ahram.org.eg/News/526411.aspx>).

Крім того, існує конфлікт інтересів між Туреччиною та Катаром, які намагаються проводити власну політику підтримки зв'язків із ХАМАС, що спричиняє неоднозначність і суперечності в тлумаченні та виконанні зобов'язань, що ще більше ускладнює координацію міжнародних зусиль у регіоні. У результаті це загрожує не лише ефективності миротворчих операцій, а й стабільності всього політичного процесу врегулювання завдяки

паралельним взаємозалежним амбіціям різних суб'єктів регіонального впливу (URL: [https://israeled.org/world-leaders-react-to-gaza-peace-plan-october-2025/?gad\\_source=1&gad\\_campaignid=22588673882&gbraid=0AAAAAqrH3ejS\\_3tlZLKW0UADjx01XRzMl&gclid=CjwKCAjwgeLHBhBuEiwAL5gNReR-9hm4eU3yVeLOkFwhechxcrGwGx9HWlb63n8V2Wnr9dXKK543hoCKbEQAvD\\_BwE](https://israeled.org/world-leaders-react-to-gaza-peace-plan-october-2025/?gad_source=1&gad_campaignid=22588673882&gbraid=0AAAAAqrH3ejS_3tlZLKW0UADjx01XRzMl&gclid=CjwKCAjwgeLHBhBuEiwAL5gNReR-9hm4eU3yVeLOkFwhechxcrGwGx9HWlb63n8V2Wnr9dXKK543hoCKbEQAvD_BwE)).

На думку директора Центру близькосхідних досліджень І. Семиволоса, яку він висловив у своєму акаунті на фейсбуці, події, що відбулися невдовзі після зустрічі, засвідчили крихкість досягнутого компромісу. Інцидент у Рафаху 19 жовтня 2025 р. став першим серйозним тестом для збереження досягнутої угоди. І. Семиволос вважає, що операція Армії оборони Ізраїлю (ЦАГАЛ) проти проксі-структур ХАМАС продемонструвала, що цей мусульманський радикальний рух ще не готовий до повної демілітаризації, обмежуючись лише зміною формату збройної боротьби.

Отже, саміт у Шарм-ель-Шейху може вважатися успішним у досягненні короткострокової мети: негайного припинення вогню та повного обміну полоненими, що стало «моментом радості й надії» для міжнародної спільноти. Політична воля, виявлена на найвищому рівні, великі фінансові зобов'язання на відбудову свідчать про перехід до нової фази врегулювання.

Водночас цей досвід уважно вивчають і в Києві, де зростає інтерес до ефективних форматів багатосторонньої дипломатії та ролі посередників у конфліктах високої інтенсивності. Україна, яка також перебуває в стані війни, бачить у Шарм-ель-Шейхському процесі потенційний приклад того, як узгоджені дії партнерів можуть створювати умови для політичного врегулювання без поступок принципам суверенітету.

Проте, як свідчить інцидент у Рафаху 19 жовтня, найближчі тижні покажуть, чи зможуть сторони «розширити» велику політику на менші, але виконувати завдання. Вартість помилки висока: за кожним пунктом порядку денного стоять людські життя, зруйновані домівки, втома суспільств. Якщо не буде впроваджено надійні механізми контролю, ухвалено резолюцію РБ ООН для міжнародних сил та не виконано обіцянку про політичне відновлення Палестинської адміністрації, Шарм-ель-Шейх ризикує залишитися красивим постером без реального змісту.

## **Наука – суспільству**

### **Основні напрями діяльності НАН України**

#### ***Засідання Президії НАН України 22 жовтня 2025 р.***

Перше засідання оновленого складу Президії Національної академії наук України, обраного 9 жовтня 2025 р. на виборчій сесії Загальних зборів НАН України, відбулося 22 жовтня 2025 р.

На засіданні було розглянуто дві наукові доповіді.

З першою доповіддю – «Інтегровані дослідження в галузі штучного інтелекту, математичного моделювання та оборонних застосувань» – виступив директор Навчально-наукового комплексу «Інститут прикладного системного аналізу» ННК «ІПСА» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» МОН України та НАН України член-кореспондент НАН України П. Касьянов.

Він представив результати інтегрованих досліджень у галузі штучного інтелекту, математичного моделювання та оборонних застосувань, які реалізуються на базі ННК «ІПСА» за участі науковців відділення інформатики НАН України.

У межах сформованого наукового напрямку в теорії стохастичних процесів ухвалення рішень розроблено узагальнену математичну основу для аналізу повністю та частково спостережуваних еволюційних систем, доведено теореми існування й оптимальності стратегій, обґрунтовано умови збіжності алгоритмів пошуку оптимальних рішень.

На базі отриманих математичних результатів створено низку високотехнологічних платформ. Зокрема, за грантом IMPRESS-U Канзаського університету (США) розроблено AI-платформу GRAMMCell для молекулярного моделювання білків у клітинному середовищі, що забезпечує симуляцію взаємодії тисяч молекул одночасно та дає змогу досягати 25-100-кратного прискорення порівняно з класичними методами.

У співпраці з Університетом Стоуні-Брук і Післядипломною школою ВМС США реалізуються дослідження зі стратегічного аналізу в оборонній сфері, зокрема з моделювання мережових вторгнень, оптимізації логістичних ланцюгів і побудови оптимальних експериментальних дизайнів.

Розроблено також ситуаційно-аналітичну платформу Dysruption для динамічної підтримки інфраструктурних мереж і моделювання сценаріїв.

Окремий напрям роботи стосується створення AI-платформи з когнітивними сервісами для скоординованої автономної навігації рою безпілотних літальних апаратів, що здійснюється за підтримки Національного фонду досліджень України. Запропоновані рішення демонструють здатність рою до децентралізованої взаємодії, адаптивної перебудови та навчання в реальному часі навіть у складних умовах.

В обговоренні доповіді взяли участь професор і директор Центру обчислювальної біології Канзаського університету (США) І. Ваксер, головний професор Університету Стоуні-Брук (США) Ю. Файнберг, науковий керівник Навчально-наукового комплексу «Інститут прикладного системного аналізу» НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» МОН України та НАН України академік НАН України М. Згуровський, академік-секретар Відділення інформатики НАН України академік НАН України О. Хіміч та академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України академік НАН України М. Співак.

Учасники обговорення наголосили на високому рівні виконаних досліджень і важливості міждисциплінарної взаємодії у розвитку сучасних систем штучного інтелекту, математичного моделювання та їхніх практичних застосувань у галузях безпеки, оборони, енергетики й промисловості.

З другою доповіддю – «Мовний ландшафт Балкан початку XXI століття: уроки для України» – виступила провідна наукова співробітниця відділу слов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктор філологічних наук В. Ярмук.

У доповіді проаналізовано тенденції мовного розвитку у слов'янських країнах Балканського півострова та чинники, які визначають співвідношення відцентрових і доцентрових процесів у мовних системах посттоталітарних держав. Особливу увагу приділено штокавській діасистемі, на основі якої сформувалися сербська, хорватська, боснійська та чорногорська мови, їхнім соціальним функціям та впливу геополітичних чинників на мовну політику.

Проведене порівняльне дослідження фонетичних, лексичних і граматичних відмінностей між цими мовами дає змогу глибше зрозуміти, як мовна диференціація може впливати на формування національних ідентичностей та політичних процесів.

У обговоренні доповіді взяли участь провідний науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні доктор філологічних наук С. Єрмоленко, професор кафедри слов'янської філології Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор філологічних наук Т. Черниш та академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директор Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України академік НАН України Б. Ажнюк.

У своїх виступах вони відзначили високий рівень проведеного дослідження, його глибину та актуальність для сучасної української мовної політики. Було наголошено, що досвід мовних трансформацій у слов'янських країнах Балканського регіону дає важливі уроки для розуміння власних мовних процесів в Україні, особливо в контексті зміцнення державного статусу української мови та розвитку міжкультурної комунікації.

Президія НАН України наголосила на важливості використання досвіду інших слов'янських країн для вдосконалення концептуальних засад мовної політики в Україні, розвитку наукового аналізу мовної ситуації та посилення міжінституційної співпраці у сфері мовознавчих досліджень.

На завершення засідання члени Президії НАН України розглянули низку поточних питань, зокрема щодо розподілу обов'язків між членами Президії Національної академії наук України, оновлення складу дорадчих органів, а також затвердження складу бюро секцій і відділень НАН України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 22.10).*

\*\*\*

***Міністерство освіти і науки України оголосило додатковий конкурс державного замовлення на науково-технічні розробки.***

Міністерство освіти і науки України оголосило додатковий конкурсний добір на науково-технічні (експериментальні) розробки за державним замовленням, виконання яких розпочнеться у 2026 р. за кошти державного бюджету.

Конкурс проводиться відповідно до наказу МОН від 24 жовтня 2025 р. № 1393 та передбачає відбір розробок за 11-ма пріоритетними тематиками, які разом із вихідними технічними завданнями на виконання науково-технічних робіт сформовані п'ятьма міністерствами, іншими органами виконавчої влади, а саме: Міноборони, Мінцифри, МОН, Службою безпеки України, адміністрацією Держспецзв'язку та затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2025 р. № 1379.

Основні відмінності додаткового конкурсу:

- скорочення строку виконання розробок до 12 місяців;
- підвищення очікуваного рівня технологічної готовності до мінімум TRL 5 (технологію перевірено у відповідному середовищі).

Зазначені розробки спрямовані на отримання прикладних результатів, максимально наближених до можливості впровадження та масштабування. Їхня реалізація сприятиме:

- підвищенню технологічної спроможності країни та стійкості критичної інфраструктури;
- забезпеченню кіберзахисту в інформаційних системах та мережах;
- удосконаленню та цифровізації процесів обміну науково-технічною інформацією, що містить відомості з обмеженим доступом;
- формуванню переліків пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні.

Участь у конкурсі можуть брати підприємства, установи й організації незалежно від форми власності, які мають працівників відповідної кваліфікації, обладнання та матеріально-технічну базу для виконання науково-технічної розробки. Заявку потрібно подавати разом із технічним завданням, яке є невіддільною частиною їхньої розробки.

Подання заявок здійснюється через Національну електронну науково-інформаційну систему ([auka.gov.ua](http://auka.gov.ua)) в електронному вигляді.

Кінцевий термін подання заявок – до 13:00 24 листопада 2025 р. (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 22.10).*

\*\*\*

***Президент НАН України академік А. Загородній відвідав Німецький електронний синхротрон DESY.***

Президент НАН України академік А. Загородній 13–14 жовтня 2025 р. відвідав Німецький електронний синхротрон (DESY) у Гамбурзі – один із

провідних у світі центрів досліджень на основі прискорювачів частинок. Під час візиту він узяв участь у круглому столі з питань двосторонньої співпраці та в міжнародному науковому колоквіумі «Розширюючи горизонти в науці, інституціях та співпраці».

На круглому столі, який об'єднав керівників основних структурних підрозділів DESY та українських науковців, залучених до його програм, обговорювалися перспективи подальшої співпраці між НАН України та Німецьким електронним синхротроном. Академік А. Загородній наголосив на важливості цієї взаємодії, відзначивши її результативність та вагомий внесок DESY у підтримку українських учених і розширення їхньої участі в європейських дослідницьких проєктах.

Голова ради директорів DESY професор Б. Хайнеманн представила бачення подальшої співпраці, що передбачає активніше залучення вчених НАН України до міжнародних програм та експериментів DESY, а також до реалізації проєкту RIFF (Research Infrastructures for the Future of Ukraine: Roadmap for Sustained Growth and Recovery) у межах рамкової програми ЄС «Горизонт Європа». Крім того, команда DESY висловила готовність долучитися до створення української експериментальної лінії MAVKA на польському синхротроні SOLARIS.

Під час візиту президент НАН України ознайомився з науковою інфраструктурою головного майданчика DESY – прискорювачами, лабораторіями та дослідницькими установками.

Науковий колоквіум «Розширюючи горизонти в науці, інституціях та співпраці» був організований на пошану професора Г. Доша, очільника Ради директорів DESY у 2009–2025 рр. Захід зібрав представників провідних акселераторних центрів із США, Японії, Польщі, Іспанії, Нідерландів, Данії та Німеччини.

Звертаючись до учасників, академік А. Загородній відзначив значний особистий внесок професора Г. Доша у розвиток партнерства з установами НАН України та його послідовну підтримку української академічної спільноти від перших днів повномасштабного вторгнення. На завершення візиту президент НАН України вручив професору Г. Дошу диплом іноземного члена НАН України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 22.10*).

## Сучасні дослідження та розробки академічної науки

*У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського 1–3 жовтня 2025 р. відбулася міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Пріоритети сьогодення та перспективи». Щороку в жовтні цей захід проводять Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Інформаційно-бібліотечна рада НАН України й Асоціація бібліотек України, а*

темою року стають найактуальніші питання інформаційно-бібліотечної справи у конкретних історичних умовах.

Цьогорічний науковий форум відбувся у комбінованому форматі (офлайн і онлайн) і об'єднав понад 300 фахівців із 11 країн (України, Австралії, Великої Британії, Литви, Люксембургу, Молдови, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Туреччини, Угорщини) та з міжнародних професійних спільнот – Конференції європейських національних бібліотек (Conference of European National Librarians, CENL) і Конференції директорів національних бібліотек (Conference of Directors of National Libraries, CDNL).

Пленарне засідання відкрила одна з головних організаторів, відома українська науковиця, генеральна директорка Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського член-кореспондент НАН України Л. Дубровіна, яка напередодні конференції, 30 вересня, саме відзначила своє 75-річчя. «Сьогоднішня наша подія йде одразу за Всеукраїнським днем бібліотек, тож ще й тому є важливою для нас, фактично це дні нових знань. Адже бібліотека як явище – це базис розвитку наукового знання, базис натхнення, культури. Це не лише комунікаційний засіб, а явище, яке належить усьому світові. Бібліотеки – це всесвіт, тому я дуже рада, що сьогодні ми можемо об'єднатися в нашій справі, визначити точки прикладання сил у непростих умовах, інноваційно рухати цей всесвіт. А також професійно спілкуватись, що є надзвичайно важливим», – наголосила очільниця установи.

У засіданні секції 1 «Бібліотечно-інформаційний комплекс: міжнародна взаємодія та сталий розвиток» (наукові керівники – директорка Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського кандидат історичних наук О. Василенко і провідна наукова співробітниця відділу теорії та історії бібліотечної справи цього інституту, в. о. завкафедри артменеджменту та івент-технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв доктор наук із соціальних комунікацій, професор В. Добровольська; модераторка заходу – заввідділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського кандидат наук із соціальних комунікацій О. Сокур) узяли участь: фахівці українських бібліотек і наукових установ (зокрема, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної історичної бібліотеки України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, Державної науково-технічної бібліотеки України, Одеської національної наукової бібліотеки); науковці інших установ Національної академії наук України (Інституту археології НАН України, Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України, Головної астрономічної обсерваторії НАН України, Державного природознавчого музею НАН України); викладачі закладів вищої освіти (Київського національного університету культури і мистецтв, Національної

академії керівних кадрів культури і мистецтв, Київського університету культури, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Національного університету «Одеська політехніка», Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»); голови редакційних колегій (головні редактори) провідних фахових часописів («Бібліотечний вісник», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук»); Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій; закордонні гості (представники Австрійської національної бібліотеки, Національної бібліотеки Республіки Молдова та Посольства Угорщини в Києві).

Доповідачі висвітлили широке коло питань міжнародної взаємодії та комунікації бібліотек: культурної спадщини в контексті досягнення Цілей сталого розвитку; стратегій удосконалення бібліотечної системи України згідно з політикою цифрової трансформації; іноземного й українського досвіду функціонування бібліотек в умовах війни; цифрових технологій у діяльності українських бібліотек і зарубіжжя.

Новацією цьогорічної конференції стала секція 2 «Відкрита наука в Україні» (наукові керівники – директор Центру досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України доктор юридичних наук Ю. Капіца і заступник генерального директора з наукової роботи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського кандидат історичних наук Ю. Ковтанюк; учений секретар – директор Інституту інформаційних технологій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського кандидат наук із соціальних комунікацій С. Гарагуля), яку провів Інститут інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Її започаткували з ініціативи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського та робочої групи НАН України з питань відкритої науки. Захід засвідчив велику увагу, яку Бібліотека й Академія приділяють питанням відкритості у науковій роботі, імплементації найкращих світових наукових практик, доступу до даних і результатів досліджень.

На зібранні виступили представники наукових установ Національної академії наук України, Міністерства науки і освіти України, наукових бібліотек, видавничого сектору. Їхні доповіді стосувалися проблем упровадження принципів і формування інфраструктури відкритої науки, гармонізації нормативно-правової бази відкритої науки із законодавством Європейського Союзу, підтримки академічних досліджень і цифрових трансформацій науки.

З вітальним словом до учасників секції звернулася генеральна директорка Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського член-кореспондент НАН України Л. Дубровіна. Вона наголосила, що саме бібліотеки формують культуру відкритості, допомагають дослідникам орієнтуватись у складному світі інформації, сприяють впровадженню відкритого доступу, підтримують репозитарії, навчають інформаційної

грамотності та стають платформами для міждисциплінарної взаємодії. Заходи на кшталт організованої в Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського секції – це унікальна нагода досягти синергії між різними галузями знань, поєднати гуманітарні, соціальні та природничі науки, інтегрувати спільні напрацювання, відкрити нові підходи до дослідження складних проблем.

Державна експертка експертної групи з питань відкритої науки та систем оцінювання ефективності Директорату розвитку науки Міністерства освіти і науки України О. Двигун виступила з доповіддю «Відкрита наука. Формування державної політики», поінформувавши присутніх про результати щорічного моніторингу виконання Національного плану щодо відкритої науки. Експертка, зокрема, розповіла про зусилля міністерства щодо гармонізації законодавчої бази, що втілюється в таких його ініціативах, як, наприклад, внесення змін до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» і законопроекту України «Про академічну доброчесність». Як наголосила доповідачка, ця нормативна база створює фундамент для якісної зміни наукової культури в Україні.

Директор Центру досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України доктор юридичних наук Ю. Капіца докладно зупинився на реалізації відкритої науки відповідно до законодавства та практики у Європейському Союзі. На думку дослідника, основні проблемні питання сфери відкритої науки в Україні можна вирішити на рівні договірного регулювання, дотримання законодавства про захист авторського права, конфіденційної інформації та комерційної таємниці. Окремо доповідач наголосив, що оприлюднення звітів про виконання досліджень через Національний репозитарій академічних текстів (в умовах російської агресії це призводить до поширення чутливої інформації щодо сильних і вразливих сторін української економіки та суспільства) потребує політичних рішень і відповідних обмежень.

У межах секції 3 «Бібліотечно-інформаційна діяльність у сфері правового і соціально-правового інформування» (наукові керівники – заступниця генерального директора з наукової роботи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, керівниця Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського доктор наук із соціальних комунікацій Ю. Половинчак і заввідділу політологічного аналізу Служби інформаційно-аналітичного забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського доктор політичних наук, доцент М. Закіров; учені секретарі – старша наукова співробітниця відділу оперативної інформації цієї служби кандидат наук із соціальних комунікацій О. Желай і наукова співробітниця аналітично-прогностичного відділу Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського І. Беззуб) виступили провідні фахівці структурних підрозділів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (Служби

інформаційно-аналітичного забезпечення, Національної юридичної бібліотеки, Фонду Президентів України), а також аспіранти бібліотеки й Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України.

Учасники розглянули широкий спектр питань щодо, зокрема:

- комплексного використання потенціалу науково-інформаційних ресурсів бібліотек у системі соціально-правового інформування населення;
- дослідження теоретичних і практичних аспектів застосування інформаційно-комунікаційних технологій у документуванні воєнних злочинів Росії в Україні;
- еволюції соціально-політичних комунікацій у цифрову епоху;
- розвитку персоналізованого бібліотечного обслуговування з використанням потенціалу мобільних застосунків зі штучним інтелектом.

Засідання відкрив заввідділу політологічного аналізу Служби інформаційно-аналітичного забезпечення Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського доктор політичних наук, доцент М. Закіров, який зосередився на проблемі медіатизації політики й активному використанні сучасних комунікаційних технологій в інформаційному протистоянні на глобальному й локальному рівнях.

Заввідділу обслуговування інформаційними ресурсами Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського кандидат історичних наук, доцент С. Закірова розповіла про можливості й практичний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій у документуванні воєнних злочинів Росії в Україні.

Старша наукова співробітниця аналітично-прогностичного відділу Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського кандидат наук із соціальних комунікацій В. Бондаренко виступила з теми «Персоналізоване бібліотечне обслуговування: потенціал мобільних застосунків зі штучним інтелектом». Вона проаналізувала досвід використання штучного інтелекту в іноземних бібліотеках, окреслила широкі можливості оптимізації обслуговування читачів і звернула увагу на окремі технологічні особливості й можливі вади у роботі штучного інтелекту.

Заступниця генерального директора з наукової роботи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, керівниця Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського доктор наук із соціальних комунікацій Ю. Половинчак зосередилася на особливостях застосування штучного інтелекту в науковій роботі, наголосивши, що необхідно ретельно перевіряти результати, чітко формулювати завдання й пошукові запити, а також суворо дотримуватися правил пунктуації, щоб запобігати можливим непорозумінням, адже програма може видати результат, далекий від очікуваного або навіть хибний.

Секція 4 «Бібліотеки в цифровій інфраструктурі знань» (науковий керівник – директор Інституту інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського кандидат наук із соціальних

комунікацій С. Гарагуля, учений секретар – заввідділу технологій електронного науково-інформаційного обслуговування цього інституту кандидат наук із соціальних комунікацій Л. Коновал), яку провів Інститут інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, об'єднала працівників українських бібліотек, архівів, музеїв та університетів. Виголошені доповіді присвячувалися організації та використанню реферативної бази даних, авторитетних файлів, електронної бібліотеки, модернізації сайту і наукової бібліотеки загалом.

Засідання відкрив заступник директора з наукової роботи Інституту проблем реєстрації інформації НАН України член-кореспондент НАН України А. Крючин, який виступив із доповіддю про доцільність і високу перспективність впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, машинного навчання, семантичного пошуку, хмарних обчислень та інших інноваційних рішень для вдосконалення інформаційного пошуку в реферативних базах даних. Свій виступ він проілюстрував актуальними даними з пріоритетних напрямів розвитку української науки і техніки.

Розповідь про актуальну тематику воєнної науки у реферативній базі даних доповнила молодша наукова співробітниця відділу оптичних носіїв інформації Інституту проблем реєстрації інформації НАН України С. Добровська. Доповідачка продемонструвала динаміку розвитку наукового знання з тематики «Воєнна наука. Військова справа» в Україні у 2017–2024 рр.

Молодша наукова співробітниця відділу наукової організації електронних інформаційних ресурсів Інституту інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського М. Дорош доповіла про модель пов'язаних даних, проілюструвавши її практичне втілення пошуковими можливостями щодо особи на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

Аналізувати перспективи розвитку бібліотек продовжила молодша наукова співробітниця відділу бібліометрії і наукометрії Інституту інформаційних технологій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського А. Кубко. Вона узагальнила погляди на концепцію «розумної бібліотеки» (“Smart Library”), її ознаки й особливості, представила міжнародний огляд впровадження цієї технології, оцінила її переваги та недоліки, поділилася думками щодо можливості її втілення в українських реаліях.

Ефективність системи збереження рукописних і друкованих фондів у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського визначається сукупністю заходів для створення оптимальних умов їхнього формування, зберігання й використання. Підтримання нормативних режимів зберігання документів на різних матеріальних носіях лишається основним і найдієвішим елементом цієї системи. Як і будь-яка інша, ця система не є незмінною у часі,

а постійно оновлюється завдяки розробленню та впровадженню превентивних заходів, що базуються на результатах скоординованих напрямів різних наукових досліджень. Ці й інші питання були в центрі уваги учасників круглого столу «Актуальні проблеми збереження бібліотечних та архівних фондів, що становлять культурне надбання України» (наукові керівники – науковий співробітник відділу наукових технологій збереження фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського кандидат технічних наук Т. Власюк і заввідділу фізіології і систематики мікроміцетів Інституту мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного НАН України кандидат біологічних наук Я. Савчук; учений секретар – тимчасова в.о. заввідділу наукових технологій збереження фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Л. Затока).

До обговорення долучилися фахівці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у галузі консервації документів та інші працівники Бібліотеки, науковці з інших установ Національної академії наук України та провідні фахівці українських бібліотек і архівів, які опікуються збереженням бібліотечних і архівних фондів.

Тематика доповідей охопила широке коло питань, пов'язаних із:

- цифровою трансформацією системи збереження фондів і створенням цифрових бібліотек;
  - осучасненням контролю нормативних показників температурно-вологісного режиму;
  - результатами мікробіологічних експериментів з дослідження нових фунгіцидів;
  - застосуванням сучасного реставраційного обладнання тощо
- (Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 20.10).*

## **Міжнародне співробітництво у галузі освіти і науки**

***Науковець академії представив на Франкфуртському книжковому ярмарку свою книгу про оборону Авдіївки.***

Минулого тижня у Франкфурті-на-Майні (Німеччина) закінчився найбільший книжковий ярмарок світу. З ініціативи Українського інституту книги свою книгу «Історія, яку варто почути» в межах українського національного стенду представляв Є. Дубровський, лікар-інфекціоніст, військовий медик, ветеран українсько-російської війни, науковець Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України, доктор філософії з медицини. Книга є фронтовим щоденником Є. Дубровського, який брав участь у бойових діях, жив поруч із солдатами і занотував усі події з дивовижною точністю. Це невігадана історія про героїчних захисників Авдіївки, які два роки тримали оборону на одному з найзапекліших напрямків на Донбасі за часів

повномасштабного вторгнення Росії в Україну. У лютому цього року автор представив «Історію...» в Києві.

«Для мене це велика честь – бути запрошеним на подію такого масштабу, – зазначив Є. Дубровський. – Франкфуртський книжковий ярмарок – це місце, де зустрічаються не просто письменники, а цілі світи, мови, ідеї. Франкфуртський ярмарок – це не тільки про книги, це про людей. Цікавих, енергійних та дуже неординарних. І бути серед них – вже щастя. А ще – велика відповідальність. Бо кожен українець, який сьогодні виходить на міжнародну сцену, говорить не лише від себе, а й від імені країни, що бореться за право існування. Я спілкувався із багатьма іноземцями біля стенду на ярмарку, провів серію зустрічей як із українськими громадами, так і з німецькими. Спілкування було дуже відверте й насичене. Наш досвід і бачення подій – унікальні. Іноземці мають це чути та розуміти не крізь призму тільки медіа, але й від тих, хто живе в цих реаліях.

Для мене ця подія не лише літературна. Вона глибоко особиста. Це нагода розповісти світу, якою є війна насправді. Без фільтрів, без пафосу, без політики – очима лікаря, який рятував поранених під обстрілами, жив поруч із відчайдушними героями та мав за честь лікувати й підтримувати їх у важкій боротьбі за наше майбутнє. Франкфурт – це можливість донести правду світові.

Я мав честь представити свою книгу, народжену на фронті – серед болю, втрат і водночас серед непереборної надії та віри в перемогу над темрявою. Для мене дуже важливо, щоб історія оборони Авдіївки не зникла в тіні часу, щоб імена моїх друзів і тих героїв, хто вже не поруч, залишилися в пам'яті поколінь. Це моя подяка їм. Це спосіб зробити їхні імена безсмертними.

Україна звучала на ярмарку гучно й гідно. Її голос сьогодні – голос правди, який закликає світ не відвертатися. Не стояти осторонь, не вдавати, що їх це не стосується. Ми всі – частина одного людства, і лише разом можемо вибороти право на мир, життя без війни, без ненависті, без страху. Лише разом ми здатні зупинити тотальне зло, яке зараз руйнує все світле та чудове в цьому світові...

Ще Франкфурт подарував відчуття, що навіть після найтемніших ночей є світло. І що слово – теж зброя. Може, не така гучна, як гармати, але вона лікує. І часом – рятує.

Віримо в краще! Слава Україні!»

Р.С. Нагадаємо, на Франкфуртському книжковому ярмарку було представлено також монографію науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 23.10).*

\*\*\*

*Науковці академії провели XXI Міжнародну науково-практичну конференцію «Теплова енергетика: шляхи реновації та розвитку».*

В Інституті теплоенергетичних технологій НАН України 16–17 жовтня 2025 р. у режимі онлайн відбулася XXI Міжнародна науково-практична конференція «Теплова енергетика: шляхи реновації та розвитку». Захід організували Національна академія наук України, Міністерство енергетики України, Інститут теплоенергетичних технологій НАН України, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Національний університет «Львівська політехніка» та компанія “DELTIMA” (Польща).

Зібрання відкрила вступним словом директорка Інституту теплоенергетичних технологій НАН України доктор технічних наук, професор Н. Дунаєвська.

Учасників конференції привітали академік-секретар Відділення енергетики та енергетичних технологій НАН України академік НАН України А. Русанов і співголова Організаційного комітету конференції, в. о. директора Навчально-наукового інституту атомної та теплової енергетики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» доктор технічних наук, професор О. Черноусенко та генеральний директор компанії “DELTIMA” (Польща) доктор технічних наук В. Пшибильський.

Захід об’єднав науковців, аспірантів і фахівців установ Національної академії наук НАН України, закладів вищої освіти, промислових підприємств і представників генеруючих компаній з України та Польщі.

Було представлено понад 40 доповідей. Учасники конференції обговорили питання роботи енергетичної галузі в умовах ворожих обстрілів, втрати значної частки регулювальних потужностей, відновлення і ремонт пошкоджених об’єктів, підвищення ефективності й екологічності роботи наявних теплоенергетичних установок, використання в них широкого спектру палив, застосування відновлюваних джерел енергії у тепловій енергетиці, шляхи перебудови української енергетики відповідно до реалій сьогодення та європейських зобов’язань України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 23.10*).

\*\*\*

*У Харкові відбулася Міжнародна наукова онлайн-конференція «CAMPE-2025».*

З 20 до 21 жовтня 2025 р. у Харкові в Інституті енергетичних машин і систем (ІЕМС) ім. А. М. Підгорного НАН України відбулася Міжнародна наукова онлайн-конференція “International Conference on Advanced Mechanical and Power Engineering” (“CAMPE-2025”).

Організаторами заходу виступили Національна академія наук України, Інститут енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України та Інженерна академія України.

«СAMPE-2025» фокусувалася на сприянні науково-дослідній діяльності, інтенсифікації обміну науковою інформацією в галузі енергомашинобудування між дослідниками, розробниками та виробниками.

Секції конференції:

- механіка рідини і тепломасообмін в енергетичному машинобудуванні;
- енергоощадні технології в енергетиці та екології;
- динаміка та міцність енергетичного обладнання.

На початку заходу учасників привітали голова організаційного комітету член-кореспондент НАН України А. Костіков (ІЕМС НАН України), А. Ченг (Університет Міссісіпі, Оксфорд, США), А. Ткачук (Карлстадський університет, Карлстад, Швеція).

А. Костіков подякував авторам за їхній внесок, членам Програмного комітету та запрошеним зовнішнім рецензентам – за їхні зусилля та досвід у внеску до рецензування, без якого було б неможливо підтримувати високі стандарти рецензованих статей; а партнерам-компаніям Springer, Springer Nature, Meteor, Ithenticate – за підтримку під час підготовки «СAMPE-2025». Кращі роботи будуть відібрані видавництвом Springer та оприлюднені окремою збіркою.

«СAMPE-2025» – не просто науковий майданчик для дискусій. Це символ стійкості Харкова, України та наукової спільноти. Попри найважчі випробування, які принесла російська збройна агресія, українські науковці доводять: українська наука жива, вона звучить голосно і впевнено, звертаючись до Європи та всього світу.

Під час закриття «СAMPE-2025» модератор сесії другого дня професор О. Стрельнікова (ІЕМС НАН України) підбила підсумки і зазначила, що програма включає вражаючий спектр тем, що стосуються важливих питань, пов'язаних із виробництвом енергії та її впливом на навколишнє середовище. Запропоновано рішення, які б підвищили продуктивність систем енергетики на благо суспільства. Серед них є високоякісні та інноваційні внески у моделювання та експерименти в галузі матеріалознавства, конструкторської інженерії, а також тепло- та масообміну.

Програмний комітет та Оргкомітет конференції висловлюють щирю вдячність усім міжнародним партнерам, друзям та колегам, які у ці складні часи стоять поруч з Україною.

Особливо символічно, що в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України, попри всі виклики, які постали перед українським суспільством та колективом ІЕМС НАН України, цього року захід зібрав рекордну кількість для таких умов учасників – авторів та експертів. Це представники 16 країн світу – Австрії, Алжиру, Болгарії, Бразилії, Великої Британії, Індії, Китаю, Литви, Мексики, Молдови, Нідерландів, Німеччини, Нової Зеландії, Польщі, України, Швеції.

Цей факт є свідченням того, що наука не має кордонів, а світова спільнота підтримує Україну, її народ та науку.

Довідка. «СAMPЕ-2025» – XVI Міжнародна конференція з передового машинобудування та енергетики. У 1972–2025 рр. проведено XXIII конференції серії СAMPЕ. Перші сім конференцій не включали закордонних авторів (1972–1993), інші 16 конференцій, проведені в 1994–2025 рр., були за міжнародною участю. Більше інформації та світлин – на сайті Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 23.10).*

\*\*\*

***Монографія науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса представлена на Франкфуртському книжковому форумі***

На одному з найпрестижніших книжкових заходів світу – Франкфуртському книжковому форумі (Frankfurter Buchmesse), який проходив 16-20 жовтня 2025 року у місті Франкфурт-на-Майні (Німеччина), було представлено нову англomовну монографію співробітників Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України “Crises of Political Development in Ukraine: The Challenges of Post-Soviet State-Building and Ways to Overcome Them”.

Видання вийшло друком у німецькому видавництві “Ibidem Verlag” у престижній серії “Soviet and Post-Soviet Politics and Society” (SPPS), яка публікується у співпраці з Columbia University Press (США).

Передмову до книги підготував віцепрезидент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса академік НАН України О. Рафальський, наукову редакцію здійснила завідувач відділу цього інституту член-кореспондент НАН України Г. Зеленько.

У монографії досліджено природу та динаміку криз політичного розвитку в Україні – зокрема криз легітимності, участі, проникнення й розподілу. Автори аналізують структурні чинники цих процесів і пропонують можливі інституційні механізми їх подолання в контексті пострадянського державотворення.

Електронну версію книги можна замовити на сайті видавництва (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 22.10).*

\*\*\*

***Відбулася IX Міжнародна конференція “Nanobiophysics: Fundamental and Applied Aspects”.***

У режимі онлайн 6–9 жовтня 2025 р. відбулася IX Міжнародна конференція “Nanobiophysics: Fundamental and Applied Aspects” (NBP-2025), організаторами якої виступили Фізико-технічний інститут низьких температур (ФТІНТ) ім. Б. І. Веркіна НАН України та Інститут фізики НАН України.

У конференції взяли участь науковці з 13 країн – України, Естонії, Іспанії, Італії, Литви, Німеччини, Польщі, Словацької Республіки, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Сполучених Штатів Америки, Франції, Чеської республіки та Швеції.

Учасники конференції представили понад 100 пленарних, усних і стендових доповідей за актуальними напрямками сучасної біофізики та нанобіофізики:

- наногібриди 1D або 2D наноматеріалів з біомолекулами;
- біомолекули та наночастинки на наноструктурованих поверхнях;
- фізичні властивості біомолекулярних наносистем;
- теоретичні розрахунки та комп'ютерне моделювання нанобіосистем;
- прикладні аспекти нанобіофізики.

Було також проведено засідання у форматі круглого столу з теми: «Історія біофізики у Харкові», на якому спогадами про видатних українських науковців, які зробили суттєвий внесок у розвиток цього наукового напрямку, поділилися співробітники біофізичних підрозділів наукових установ, багато з яких є випускниками кафедри молекулярної та медичної біофізики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Голова Організаційного комітету конференції, член-кореспондент НАН України В. Карачевцев виголосив звітну доповідь про 25-річний розвиток наукового напрямку нанобіофізики у ФТІНТ ім. Б. І. Веркіна НАН України.

На засіданнях конференції відбулося жваве обговорення представлених новітніх результатів у галузі нанобіофізики. Особлива увага була приділена презентаціям молодих науковців та аспірантів. Захід сприяв підтриманню існуючих та налагодженню нових контактів між науковцями різних країн, що особливо важливо за поточних складних обставин.

Більше інформації – на офіційному інтернет-сайті конференції (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 21.10*).

\*\*\*

***У Львові відбулася Міжнародна школа-семінар для молодих вчених «Функціональні матеріали для технічних та біомедичних застосувань».***

З 14 до 16 жовтня 2025 р. на базі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулася Міжнародна школа-семінар для молодих учених «Функціональні матеріали для технічних та біомедичних застосувань», організована Інститутом сцинтиляційних матеріалів (далі – ІСМА) НАН України спільно з університетом.

Захід об'єднав понад 75 дослідників із провідних університетів України, установ НАН України та наукових центрів інших країн, які представили сучасні розробки у галузі матеріалознавства, нанотехнологій і біоінженерії. Упродовж трьох днів в очно-дистанційному форматі учасники обговорювали сучасні напрями матеріалознавства, нанотехнологій і біоінженерії, обмінювалися досвідом, налагоджували наукову співпрацю та отримували

підтримку у своїй діяльності на перетині фізики, хімії, біології й технічних наук.

З відкриттям семінару учасників привітала проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці Львівського університету Х. Міліянчук, яка підкреслила тривалу і плідну співпрацю між університетом та ІСМА НАН України, зокрема з фізичним, хімічним факультетами та факультетом електроніки й комп'ютерних технологій. «Семінар, який ми сьогодні розпочинаємо, – це візитна картка Інституту сцинтиляційних матеріалів НАН України. Завдяки тісним зв'язкам між Харковом і Львовом ми маємо “лінію сили” – лінію єдності, стійкості та нескореності», – наголосила Х. Міліянчук.

Вона також окреслила тематику заходу – технології отримання функціональних матеріалів, їхні фізичні властивості й застосування, нанотехнології, а також люмінесцентні технології у біології та медицині.

З вітальним словом виступив голова Західного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України З. Назарчук, який звернув увагу на насичену програму форуму та актуальність тем, що охоплюють розвиток сучасних підходів до створення функціональних матеріалів і їхнього практичного застосування у технічних та медичних галузях.

«Семінар є продовженням наукового проєкту “Сцинтиляційні матеріали для реєстрації іонізуючого випромінювання”. Програма включає лекції провідних фахівців, присвячені росту кристалів, наноматеріалам і їх використанню у медичній діагностиці. Проведення таких конференцій свідчить про якість наших досліджень і сприяє формуванню молодोї наукової школи», – підкреслив академік.

До привітань долучився директор ІСМА НАН України академік НАН України Б. Гриньов, який наголосив на тривалій співпраці із Львівським університетом: «Наші установи об'єднує багаторічна плідна робота, в межах якої реалізовано чимало спільних проєктів. Велика кількість молодих учасників засвідчує, що ця співпраця матиме продовження. Ми впевнені в перемозі України і переконані, що завдяки тісним контактам із західними партнерами зможемо залучати нові гранти та реалізовувати інноваційні ініціативи».

Б. Гриньов представив змістовну презентацію про історію досліджень сцинтиляторів в ІСМА НАН України, участь Інституту у міжнародних експериментах та розробки у сфері наноматеріалів біомедичного призначення. Окрему увагу він приділив застосуванню нанотехнологій для створення функціональних добавок, перспективних для медицини та технічних галузей.

З вітальними словами також виступили директор департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації О. Паска, який наголосив, що розвиток матеріалознавства є основою технологічної сили держави, та директор – генеральний конструктор ПП «Науково-виробниче приватне підприємство “Спаринг-Віст Центр”» Ю. Сторонський, який розповів про

впровадження спільних розробок з ІСМА НАН України у серійне виробництво засобів технічного та радіаційного контролю, що постачаються у понад 60 країн світу.

Після урочистого відкриття розпочалася наукова програма. Упродовж трьох днів учасники працювали у секціях:

- Нанотехнології та наноматеріали;
- Фізичні властивості та застосування функціональних матеріалів;
- Технологія отримання функціональних матеріалів;
- Люмінесцентні технології в біології та медицині.

Було виголошено шість лекцій провідних учених – академіка НАН України І. Завалія (Фізико-механічний інститут ім. Г. В. Карпенка НАН України), члена-кореспондента НАН України О. Сорокіна (ІСМА НАН України), доктора біологічних наук В. Прокопюка (Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України), доктора фізико-математичних наук В. Семінька (ІСМА НАН України), к. т. н. Ю. Сторонського (НВКП «Спаринг-Віст Центр»), к. ф. н. Д. Скринник-Миської (Львівська національна академія мистецтв) – та 45 доповідей молодих дослідників з України, Італії, Франції, Індії та Швейцарії.

У рамках школи-семінару відбувся круглий стіл, присвячений результатам виконання європейського гранту «Партнерство з ISMA щодо розробки інноваційних типів калориметрів для фізики високих енергій», який реалізують науковці ІСМА НАН України спільно з Університетом Клода Бернара Ліон-І і CERN.

Конференція відбулася за фінансової підтримки гранту TWISMA (Horizon Europe, № 101078960) та товариства OPTICA, яке відзначило чотири найкращі доповіді молодих учених сертифікатами й подарунками.

Наступну Міжнародну школу-семінар «Функціональні матеріали для технічних та біомедичних застосувань» заплановано провести у вересні 2026 р. (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 20.10*).

\*\*\*

### ***TÜBİTAK оголошує конкурс на отримання Міжнародної стипендії для видатних дослідників***

Рада з науково-технічних досліджень Туреччини (TÜBİTAK) оголошує конкурс на отримання Міжнародної стипендії для видатних дослідників.

TÜBİTAK є однією з провідних організацій Туреччини у сфері науки та технологій, що формує державну політику у цій галузі, підтримує фундаментальні та прикладні дослідження, розробки й інновації, а також координує діяльність науково-дослідних інститутів відповідно до національних пріоритетів.

Мета програми – підтримати кваліфікованих дослідників, які досягли вагомих результатів у своїх галузях завдяки високому рівню наукових і

технологічних досліджень та мають досвід роботи в міжнародному середовищі.

Подавати заявки можуть дослідники, які:

- на дату відкриття конкурсу не проживали в Туреччині понад один рік протягом останніх трьох років;
- не працюють у Туреччині.

Детальна інформація про умови участі та вимоги до кандидатів доступна за посиланням: [https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/2025-09/2232A\\_2025\\_EN\\_Cagri\\_Metni.pdf](https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/2025-09/2232A_2025_EN_Cagri_Metni.pdf).

Заявки подаються онлайн через систему TYBS у строки, визначені в оголошенні.

Кінцевий термін подання документів – 24 листопада 2025 р. (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 16.10*).

\*\*\*

***На платформі Zoom 21 жовтня 2025 р. о 17:00 (Київ) відбулося спільне засідання Харківського хімічного семінару (Kharkiv Chemical Seminar) і Харківського квантового семінару (Kharkiv Quantum Seminar).***

Лектор: професор Ф. Краус (Prof. Dr. Ferenc Krausz), лауреат Нобелівської премії з фізики, директор Інституту квантової оптики Макса Планка, співзасновник та головний виконавчий директор Центру молекулярної ідентифікації (Угорщина) та засновник і директор Центру передових лазерних технологій Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана (Німеччина).

Тема доповіді: «Від атосекундної фізики до інфрачервоної молекулярної ідентифікації: формуючи майбутнє превентивної медицини» (From Attosecond Physics to Infrared Molecular Fingerprinting: Shaping the Future of Preventive Healthcare).

У лекції розглянуто, як фундаментальні дослідження, що базуються на цікавості, можуть породити відкриття та розробки, що мають велике суспільне значення.

Організатори заходу: Інститут хімії функціональних матеріалів НТК «Інститут монокристалів» НАН України, Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б. І. Веркіна НАН України, Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут» разом із Харківським національним університетом ім. В. Н. Каразіна і Національним технічним університетом «Харківський політехнічний інститут».

Модератори: академік НАН України В. Чебанов, член-кореспондент НАН України А. Сотніков, професор С. Шевченко.

Zoom link

Meeting ID: 459 004 2894

Passcode: Ch24022022

Мова семінару – англійська. Участь вільна, є можливість спілкування зі спікерами.

Лекції професора Ф. Крауса – це можливість доторкнутися до найсучасніших досягнень світової науки, побачити, як фундаментальні відкриття формують майбутнє технологій і медицини (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 16.10).

## Наукові видання НАН України

*Вийшов друком черговий випуск всеукраїнської газети для науковців та освітян «Світ» [№ 19 (1343) за жовтень 2025 р.].*

У номері:

с. 1 – авторська колонка Д. Шулікіна «Орієнтуємось на нобелівських лауреатів»;

с. 2 – хроніки українського спротиву «Війна. Вистояти і перемогти» (13–25 серпня 2025 р.);

с. 3 – стаття Д. Шулікіна «Гуманітарне розмінування: рішення для безпеки й збереження життя» – репортаж із Конкурсу рішень з гуманітарного розмінування “TechBridge x Sikorsky Innovation Challenge” в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;

с. 4–5 – стаття Л. Остролуцької «Як обирали президента НАН України» – репортаж із виборчої сесії Загальних зборів Національної академії наук України, на якій президентом НАН України обрали академіка НАН України А. Загороднього;

с. 6 – матеріали Д. Шулікіна «Працюємо разом, вшановуємо кращих і бережемо пам’ять про перших» (про розширене засідання бюро Президії Української Ради миру) і «Діємо заради майбутнього» (про фінальний етап XII Конгресу юних посланців миру «Усім світом – за мир!»);

с. 7 – інтерв’ю юриста, еколога міжнародної благодійної організації «Екологія – Право – Людина» А. Павелка.